

N Á B O Ž E N S T V O A S Ú Č A S N O S Ť

N a S

3/1988

O B S A H

Milénium kresťanstva na Rusi	2
Myšlienky z Levočskej púte	3
Gréckokatolíci Československa a udalosti roku 1968	6
Storočnica mučeníka	12
Bratislavské listy - Rerum novarum a Komunistický manifest	14
Hodina Banskej Bystrice	17
Komentujeme	19
Mariánske pútnické miesta na Slovensku - 4. časť	20
Štyri výročia rehole Notre dame	22
Sebarealizácia	24
Sedmohradské S. O. S.	25
Dočkáme sa i my?	26

Milénium kresťanstva na Rusi

Uctievanie svätých vo východnej Cirkvi.

Pohľad na našich bratov a sestry kresťanského Východu pri uctievaní svätých nám môže pomôcť a podnietiť nás, aby sme preskúmali svoj vzťah k mužom a ženám, ktorí sa znamenitým spôsobom podrobili Božím plánom.

" ... Chválime svätých, ktorí sú v našej krajine, zbožných a hierarchov, pravoverné kniežatá, mučeníkov, kňazov - bláznov pre Krista - a zástup svätých žien, i všetkých pospolu - známych podľa mena alebo bezmenných: Tých, ktorí sa stali svätými svojimi činmi, slovami, mnohostranným životom a Božími darmi, ktorých hroby Boh oslavuje zázrakmi, ktorí aj teraz stoja bezprostredne pred Kristom, ktorý ich oslavuje a oni ho prosia neustále za nás, ktorých zahráme láskou v ich žiarivý sviatok." Tak spieva ruská pravoslávna cirkev v "Nedelu všetkých svätých, uctievaných v ruskej zemi". Sviatok sa s-lávi v júni.

V ťažkých a strastiplných časoch mohutných spoločenských prechodov spomínala si ruská pravoslávna cirkev na svätých svedkov viery svojej zeme. Na krajinom koncile v r. 1918 sa opäť rozhodla ustanoviť sviatok na "pamiatku všetkých svätých, ktorí vyžarujú z ruskej zeme". Tento sviatok mal v ruskej cirkvi tradíciu.

Pamätnou udalosťou krstu svätého veľkokniežata Vladimíra a jeho poddaných začalo pokresťančenie východných Slovanov. V dejinách plných zmien vystupovali svätí muži a ženy, na ktorých si ruskí kresťania s vďačnosťou spomínajú v čase, keď oslavujú milénium cirkvi vo svojej krajine.

Význam a uctievanie týchto svätých v ruskej cirkvi je zjavný z bohoslužobných textov ich spoločného sviatku. V sviatočnom kánone sa menovite chváli viac ako 120 svätých a ich zásluhy. Medzi svedkami viery z rôznych storočí a všetkých oblastí ruskej zeme sú aj takí, ktorí neboli ruského pôvodu, ale požehnané pôsobili na ruskej zemi. Preto sú pripočítaní k tým, ktorí "vyžarujú z ruskej zeme".

Významnou sväticou na začiatku cesty ruskej cirkvi bola veľkokňažná Oľga /+969/, ktorá prijala krst už okolo roku 957 v Konstantinopole /iné pramene udávajú ako miesto krstu Kyjev - pozn. prekl./. Jej vnuk, sväté veľkoknieža Vladimír /+1015/, sa rozhodol prijať kresťanstvo východného obratu, ktoré sa praktizovalo v Konstantinopole. Svätý Vladimír, ktorý pred 1000 rokmi priniesol vieru do ruskej zeme, je zvelebovaný ako "osvietený, rovný apoštolom".

Svätí bratia Boris a Gleb, synovia sv. Vladimíra, sa oslavujú ako "trpiteľia za spravodlivosť". Okolo roku 1015 ich zákerne zavraždil nevlastný brat Svatopolk.

Duchovným centrom boli oddávna jaskynné kláštory pri Kyjeve. Okrem iných ruská cirkev uctieva ich zakladateľa sv. Antonija /+1073/ ako "pôvodcu všetkých ruských mníchov", sv. Feodosija /+1075/ ako "pôvodcu spoločného života mníchov v Rusku", sv. Nestora /+1114/, autora prvej, po ňom pomenovanej ruskej kroniky, ako aj sv. Alypija /+1114/, ktorý sa pokladá za zakladateľa sakrálnnej malby v Rusku.

Jedným z najväčších ruských národných svätcov je Alexander Nevskij /+1263/, knieža z Novgorodu, ktorý rusku krajinu niekoľkokrát ubránil pred útokmi svojich západných susedov.

Sväté knieža Daniil /+1303/ sa uctieva ako zakladateľ a prvý predstavený

mesta Moskva. Okolo roku 1282 tu zriadil kláštor, ktorý neskôr po ňom pomenovali. V roku 1983 ho opäť otvorili a dnes je oficiálnym sídlom patriarchu ruskej pravoslávnej cirkvi.

Zvláštna úcta sa preukazuje sv. Sergejovi z Radoneža /+1392/. V samote lesov pri Moskve založil kláštor. Dnes je Zagorsk duchovným centrom.

Velmi známym je aj svätý Serafím zo Sarova /+1833/. Po rokoch, ktoré strávil ako prísny pustovník, sa stal duchovným otcom a radcom mnohých ľudí.

"Ako krásny plod Tvojho spásu prinášajúceho semena Ti ruská zem, Pane, predkladá všetkých svätých, ktorí v nej vyžarujú".

Ruský kresťan sa cíti so svätými, ktorí žili v jeho krajine, osobitne tesne spojený a ctí si ich rovnako ako svojich príbuzných.

Bohumilým životom oslavovali Najvyššieho a On ich tiež oslávil. Sú ozdobou ruskej zeme a žiarivým príkladom svojim žijúcim bratom a sestram, ktorí sa tešia z oslavy, ktorá sa týmto svätým dostala od Boha a chválou mu za to ďakujú.

Pamiatka týchto svedkov viery dlhej cesty nie je pre ruského kresťana iba spomienkou. V oveľa väčšej miere je popretkávaná vierou, že tí, ktorí ho predišli do Božej velebnosti, zostávajú so svojou krajinou a veriacimi spojení v láske, podieľajú sa na jej osude a účinne za ňu predstupujú pred Boha.

"Hľa pred Kráľom velebnosti stojí bezpočetný zástup našich príbuzných, ktorí sa Bohu zapáčili a modlitbou sa nás zastávajú. Títo sú stĺpmi a krásou pravoslávnej viery".

Veriaci sa tak s plnou dôverou na nich obracajú so svojimi žiadosťami a sú presvedčení, že svätí ich sprevádzajú.

"Vás, svätí, prosíme ako svojich pozemských príbuzných, buďte nám nápomocní tak, ako to zodpovedá vašej láske a nevyčerpatelne napĺňa naše prosby".

Ruskí kresťania sa spoliehajú na to, že ich svätí sú svojím príhovorom a blízkosťou účinnými pomocníkmi ako aj spolucestujúcimi, osobitne tých, ktorí kráčajú po ceste viery v ruskej krajine.

"Pamiatka svätých sa v našej krajine prejavila ako veľký sviatok a my preto jasáme: Nezabudnite na svoju otčinu, ruskú zem, ale spomeňte si na nás všetkých, ktorí si pripomíname vašu pamiatku, vás všetkých svätých, a proste za nás u Pána".

Rudolf Linke

/Tag des Herrn, NDR, 27.2.1988, str.35n./

Myšlienky z Levočskej púte

V dňoch 2.-3.7.1988 sa konala púť do baziliky malej na Mariánskej hore v Levoči. Podľa správy spišského ordinariátu na púti sa zúčastnilo vyše 200 tisíc veriacich. Je veľmi potešujúce, že Levočská púť začína mať medzinárodný charakter, čoho dôkazom bola účasť pútnikov z Poľska, Rakúska, Talianska, Španielska, Holandska, Maďarska atď. Vyvrcholením púte bola slávnostná sv.omša v nedeľu o 10.00 hod., ktorej hlavným koncelebrantom bol otec ordinár Štefan Garaj. V úvode sv. omše pozdravil všetkých prítomných a duchovne privítal Svätého Otca s nádejou, že raz ho budeme môcť privítať skutočne. Prinášame podstatné myšlienky z jeho homílie, ktorá bola veľmi často prerušovaná búrlivým potleskom.

Mariánski ctitelia, milovaný Boží ľud!

Naše Slovensko, hoci malé, ovládala posledné dni otázka pri vzájomnom stretnutí: Pôjdeš do Levoče?

Chcem za seba, ale i za vás, pokúsiť sa teraz vypovedať, prečo sme putovali v tomto roku včera a dnes na Mariánsku horu v Levoči.

Našiel som sedem motívov a dôvodov:

1/ Život má zmysel, ak je pohybom nahor a dopredu.

Biblická správa v knihe Genezis hovorí, že Stvoriteľ vložil do všetkých svojich diel zákon rastu, pohybu a rozmnožovania. Človek, ako súčasť stvorenej prírody, má to robiť vždy uvedomele. To si žiada jeho dôstojnosť. Ak v nás ochabuje trend, ide-me potom na také miesta, stretnutia, kde si obnovíme vedomie i ochetu rásť, činiť sa a obohacovať svoj život.

Kultové miesta, v prvom rade kostoly, v našom národe táto Mariánska hora, podne-covala a šľachtila ľudského ducha po celé stáročia.

Obnova, zošľachtovanie ľudského srdca - to sú dejiny levočskej púte. A vaša ob-rovská prítomnosť v tomto roku dokazuje, že nič a nijaký iný výklad nepoškvrní ten-to ideál.

2/ Znamením života je vždy pohyb a nie zotrúvanie na starých tradičných pozíciách.

Nič neobstojí a nepresadí sa, čo nie je preniknuté duchom, dušou človeka. Je-žišova veta, že "Duch oživuje", je rukolapná i v kresťanskom živote na našom Slo-vensku.

Záujem o náboženstvo rastie. Objavujú sa nové iniciatívy, vzrastá hlad po du-chovej literatúre, prehľbuje sa modlitbový a rozjímavý život a spolucítanie všet-kých kresťanov.

Kresťanský životný štýl pridáva sviežu vrstvu k tradičnej slovenskej zbožnos-ti. Pohyb vo vnútri i navonok je nielen znakom života, ale aj bohatného ducha, kto-rý vzpriamuje kresťana našich dní k istej dôstojnosti, v povedomiu a v službe pre spoločné dobro.

Mariánska hora je hlbokým žriedlom náboženského života a aktivity, najmä v tej-to diecéze.

3/ Ježišov život bol putovaním od mesta k mestu, od človeka k človeku, od záleži-tosti jednej k novej.

Ježišova osobnosť a plný život sa prejavuje skutkami. Hlavným signálom štyroch evanjelií je Ježišova činnosť pri životných situáciách ľudí. Ježiš tiež putuje.

Pohyb a priekopnícke cesty na záchranu človeka urobili evanjeliá najdynamic-kejšou inšpirovanou a inšpirujúcou knihou. Preto je i dnes Písmo sväté veľmi vyhla-dávané.

Ježiš pripomína pochybujúcim: Môj Otec pracuje aj teraz. Nebojte sa! Ochabujú-cim hovorí: Choďte, posielam aj vás. Týka sa to najmä našich kňazov a budúcich kňa-zov - bohoslovcov.

4/ Život Panny Márie a učeníkov je putovanie.

Najväčší cestovatelia sú dnes športovci-tenisti, ministri zahraničných vecí a Svätý Otec. Športovec ide nielen zo športovej radosti, ale i za ziskom. Ministri idú v službe mieru a dobra. Svätý Otec ide v službe šírenia evanjelia a pokoja.

Historicky i fakticky vždy predbieha Svätého Otca Panna Mária. Putuje s Ježišom a pre Ježiša už ako požehnaná matka. S 12-ročným Ježišom absolvuje prototyp všetkých budúcich púti. Mária sprevádza i všetko Ježišovo účinkovanie.

Mariánsky ctiteľ o 20 storočí neskôr má byť, podľa vzoru Márie, nositeľom, spo-lupútnikom a spoločníkom Ježiša Krista. Spoluúčasť na Kristovom utrpení a oslávení sú, samozrejme, dôsledky duchovnej jednoty s ním.

Mužský rod si môže vybrať vzor z nevelkej galérie apoštolov, podľa svojej povahy a podľa svojho nadania.

Pri Kristovi sa môže uplatniť každý človek.

Máme byť zajedno s Ježišom, keď ide o jeho vykupiteľské dielo. Slovom i silou Evanjelia chceme riešiť problémy i starosti človeka, ktorý pozerá na tretie tisícročie. Ľudstvo už na vlastnej koži skúsilo aktuálnosť Ježišovej vety: Bezo mňa nič nemôžete urobiť.

Aj napredovanie slovenského mariánskeho národa má perspektívu a budúcnosť, ak pôjde skrze Krista, s Kristom a v Kristovi.

5/ Rozšírený je teraz titul Cirkvi: Boží ľud na cestách.

Symbolom našej doby je rýchlosť, nestálosť, čím dokazujeme, že tu na zemi nemáme trvalý príbytok.

Aj my putujeme do prislúbenej zeme podobne ako Izraeliti v Starom zákone.

Náš cieľ musí byť istejší a jasnejší ako naša prítomnosť. V tomto ohľade má náboženstvo nezastupiteľný a trvale prorocký charakter.

Ak je život pohyb, tak je rozhodujúci cieľ. Je tragické, ak niekto zámerne dopletie, pomýli si zmysel a cieľ svojho života.

Aj dnešná púť má veľký náboženský, ale i čisto ľudský charakter. Chce nás naučiť, ako žiť, aby sme trafili bezpečne do cieľa. Po tejto pravdivej ceste života nás vedie Ježiš Kristus - náš Vykupiteľ. Po nej nás sprevádza Mária a to je aj hlavným poslaním Cirkvi svätej. Boží ľud na cestách kráča pokojne, lebo má istotu svojho cieľa - Boha samého, spoločenstvo Panny Márie i všetkých, čo nás už predišli na večnosť.

6/ Načo je taká cesta, ktorá nevedie k chrámu Bohorodičky.

Je to myšlienka z gruzínskeho filmu Pokánie. Nachceme stratiť v prvom rade svoj vnútorný chrám, chrám lásky a úcty k Bohorodičke, uprostred premien našej modernej doby.

7/ Lebo si to želá Svätý Otec týmto Mariánskym rokom.

Svätý Otec je bezpochyby najväčší pútnik nášho storočia. On chce, aby sme do 3. tisícročia nastúpili v duchovnom spoločenstve a pod ochranou Panny Márie.

Robí to aj náš ľud pod Tatrami, nakoľko môže. I týmto Mariánskym rokom, ako v minulosti tak i dnes, aj v budúcnosti chceme patriť Kristovi a dôverujeme, že Boh nám to aj dožičí.

Vo veľkej dôvere opakujeme slová Cyrilo-Methodského chorála: Nezhynie ľud, čo veriť neprestane, dedičstvo otcov, zachovaj nám, Pane!

Drahí a milovaní mariánski ctitelia!

Tak si myslím, že od zajtra bude Slovensko ovládať otázka: Boli ste v Levoči?

My, všetci prítomní, čo ste tu, s hrdosťou potvrdíte účasť. A ja som presvedčený, že i svedectvom svojho života na každom mieste, na každom pracovisku dokážete, že naša náboženská orientácia je správna rovnako ako nasmerovanie k cieľu nášho života.

Spoločenstvo Trojjediného Boha a našej milovanej nebeskej Matky Márie nech je s vami všetkými. Amen.

Z poďakovania kaplána J. Gricha v mene duchovného otca Dr. Františka Tondru.

Ďakujúci spomenul i pozdrav Svätého Otca z Rakúska do Levoče: "Keď som pozdravil Svätého Otca z Levoče, povedal: Pozdravuj Levoču, a blahoslavim ju, pozdravujem a požehnávam!"

Ordinár Š. Garaj ešte povedal:

"Flameň, čo horí v tejto chvíli v našich srdciach, aby dohorel tu v tomto prostredí, na jeho blízkom okolí, ale i všade - v diecéze, ba po celom Slovensku".

Nasledovalo požehnanie, spev hymny V sedmobrežnom kruhu Ríma a pieseň Slovensko moje, otcina moja.

Podľa správy spišského ordinariátu, na púti 2. a 3. júla sa zúčastnilo spolu vyše 200 tisíc veriacich, pre ktorých, po skupinách v časových intervaloch, boli organizované bohoslužby a pobožnosti. Od soboty popoludnia do nedele obeda bolo odslúžených 12 omší. 50 kňazov svedčalo a to i cez celú noc. Účastníkov púte neodradil ani sobotňajší dážď. Krátky záber z púte priniesla vo svojom nedelnom večernom vysielaní aj bratislavská televízia.

Gréckokatolíci Československa
a udalosti roku 1968

Gréckokatolíci Československa - a s nimi aj ich početní priaznivci na celom svete - si v tomto roku pripomínajú viacej udalostí, ktoré poznamenali ich bohaté a ťažké dejiny. Sú to "udalosti z roku 68", je to storočnica narodenia ich veľkého biskupa Pavla Gojdiča, je to 170 rokov od založenia Gr.katolíckeho biskupstva v Prešove, a, navyše, s gréckokatolíkmi si všetci spomíname aj na 125.-výročie príchodu sv.Cyrila a Metoda na Velkú Moravu. Prvé, časovo najbližšie, dodnes živé, značne nevyjasnené udalosti roku 1968.

1. Čo sa vlastne v roku '68 stalo? V čom je podstata tamtych udalostí?

Odpoveď, ktorá je nám na túto elementárnu otázku takmer všeobecne vsugerovaná, znie: v roku '68 išlo o obnovu činnosti Gréckokatolíckej cirkvi v Československu. Propagátori tohto tvrdenia chcú, aby sa pod ním rozumelo to, že Gréckokatolícka cirkev v Československu medzi rokmi '50 a '68 - ako cirkev - nijakú činnosť nevykonávala. V tých rokoch proste neexistovala. Teraz sa obnovuje, vracia k obdobiu spreď roku '50. Túto predstavu podporuje aj iné tvrdenie, tiež, žiaľ, všeobecné a tiež vsugerované, totiž to, že v roku '50 Gréckokatolícka cirkev bola zlikvidovaná. Roky 50-68 znamenajú pauzu v jej dejinách, prerušenie jej existencie, kontinuity.

V uvedených dvoch výrazoch, napohľad nevinných, je, ako vidieť, zašifrovaný mimoriadne dôležitý problém.

Našu pôvodnú otázku - o roku '68 - treba preto preformulovať a pýtať sa, či Gréckokatolícka cirkev Československa bola v roku '50 naozaj zlikvidovaná, či do roku '68 neexistovala, neprejavovala nijakú činnosť tak, že rok '68 treba označiť za obnovu jej činnosti?

Hneď a rezolútne treba odmietnuť - v súlade so skutočnosťou - predstavu i tvrdenie, žeby Gréckokatolícka cirkev Československa bola v roku '50 zlikvidovaná a žeby v nasledujúcich rokoch neexistovala a tak ani nepôsobila. Je síce pravdou, že jej nepriatelia ju zlikvidovať naozaj chceli. Použili proti nej veľké sily i mnohé prostriedky. Jej biskupov uväznili a pokúšali sa ich verejne zdiskreditovať. Jej kňazov poslali do vyhnanstva, veriacim odobrali ich chrámy a nedovoľovali im sa so svojimi kňazmi ani len stretávať. Vo svojom subjektivizme-voluntarizme išli až tak ďaleko, že slovo "gréckokatolík" bolo vymazané ešte aj zo slovníka slovenského jazyka /1953/. Nevinní znášali veľké krivdy. Nepriatelia však svoje zlé úmysly realizovať nemohli. Podstatu Cirkvi nezasiahli. Biskupi naďalej zostali biskupmi svojej cirkvi, prinášali za ňu, oni, veľkňazi, teraz už aj svoju osobnú obeť i životy. Kňazi aj v Čechách, zostali kňazmi svojej Cirkvi, modlili sa, liturgizovali, pracovali-pôsobili v jej rámci. A veriaci? Tí sa modlievali pod krížom na cintoríne. Tu, pri svojich otcoch, dokazovali, že sú verní ich odkazu. Dokazovali, že ich, Gréckokatolícka cirkev, žije, že vyradením slova zo slovníka nebola vyradená zo života. Ak teda pýtame, čo sa v roku '50 stalo a čo bolo do roku '68, potom tu platí toto:

nepriatelia Gréckokatolíckej cirkvi Československa sa ju pokúšali zlikvidovať - ona však naďalej existovala. Ich pokus bol teda neúspešný. Jej príslušníci s tým najpresvedčivejším, s ochotou za ňu trpieť, dokazovali, že naplno žije. V jej dejinách nenastalo prerušenie, vákuum. Násilie, ktoré sa proti nej použilo, dosiahlo jedine to, že sa niektoré z jej činností navonok nevykonávali.

Nejde tu o prázdne miesto v jej dejinách, nejde tu o zradu, ale naopak, ide tu o dojímavú vernosť, ide tu o živú vieru, ide tu o naplnenie svojich dejín tým pravým obsahom.

Prečo o tom hovoríme, prečo si nám všetkým toto všetko treba neustále pripomínať? Preto, lebo milosrdný Boh Gréckokatolícku cirkev Československa v tomto ťažkom dopustení svojou milosťou sprevádzal, lebo jej príslušníci s touto milosťou spolupracovali. Tu sa vytvorila veľká duchovná hodnota, nová tradícia. Tu otcovia dnešných gréckokatolíkov dali dôkaz o svojej veľkej a živej viere, o obeti. Ich odkaz sa ocitol v rukách novej generácie. Tá má vo svojich otcoch príklad: má ho poznávať, nasledovať, zostať mu vernou.

Začiatok roku '68 "našiel" Gréckokatolícku cirkev Československa ako existujúcu, živú, ba posilnenú.

Uvedené samo osebe vyvracia všetko, čo ktokolvek o tejto Cirkvi tvrdí v opačnom zmysle. Vyvracia medziiným aj všetky tvrdenia o platnosti tzv. synody v Prešove z apríla '50, je dôkazom aj o tom, že všetko, čo ktokolvek v tom čase na úkor gréckokatolíkov získal, získal to násilím, nezákonne.

2. To, čo sme o Gréckokatolíckej cirkvi Československa v období rokov '50-'68 povedali doteraz, nám umožňuje definovať to, čo sa stalo v roku '68, teda to, čo nás k tejto spomienke pohýňa.

Keďže Gréckokatolícka cirkev Československa ku začiatku roku '68 existovala, nepotrebovala sa obnovovať, t.zn. po období neexistencie nanovo začínať. Keďže bola v činnosti, nepotrebovala svoju činnosť obnovovať. Gréckokatolícka cirkev Československa v dvoch jarných mesiacoch roku '68 prosto striasla zo seba tie obmedzenia, ktoré jej nedovoľovali niektoré z činností vykonávať.

Uvedené je prosté, jednoduché. Ak mnohí sú nad tým rozpačití, ak situáciu považujú za konfúznú, ak vidia v nej aj negatívne prvky, dôvod je inde, nie v skutočnosti.

Ide tu predovšetkým o nepresné rozlišovanie, o zmiešavanie, najčastejšie úmyselné, faktov viacerých rovín či viacerých etáp. To, čo označujeme veľmi volným výrazom "udalosti '68" malo prinajmenšom tri etapy. Gréckokatolíci boli predmetom etapy prvej, približne do júna '68. V druhej etape kontrolu nad pohybom preberali už orgány a v tretej etape orgány pohyb už ovládli. Čo sa stalo v 2. a v 3. etape, je "na úcte" negréckokatolíkov. Sú preto vážne dôvody na to, aby sa pod rokom "68" v tejto súvislosti myslelo iba na čas do júna '68 a aby sa od júna '68 hovorilo o novom období dejín gréckokatolíkov Československa.

Pokúsme sa aspoň stručne a aspoň predbežne zrekonštruovať ten pohyb, ktorý možno pripísať gréckokatolíkom.

Pripomeňme si celkovú situáciu v Československu na začiatku roku '68. V popredí pozornosti všetkých boli deformácie, nezákonnosti, krivdy, spáchané na nevinných ľuďoch. Myslelo sa na nápravu. Keďže u niektorých kruhov nábožensko-cirkevná oblasť bola považovaná za druhoradú, nadstavbovú, pohyby v nej sa menej všímali. A oblasť gréckokatolíkov sa podceňovala dvojnásobne: dovtedy sa úradne a horlivo tvrdilo, že gréckokatolíkov vlastne ani niet. /Pravdou však je aj to, že niektorí svoje rozhorčenie ilustrovali práve prípadom Gréckokatolíckej cirkvi: tu boli krivdy najväčšie, tu bola nezákonnosť najrozsiahlejšia./ Gréckokatolíci boli v zásade ponechaní "na seba". Dodaj však treba, že tí činitelia, ktorí o krivde i o reálnom obraze vedeli, - tí, ktorí gréckokatolíkom krivdili -, tí mlčali, v nijakom smere nechceli na pravdivý obraz upozorňovať: nechceli upozorňovať na svoju účasť na tých krivdách, nezákonnostiach.

Teraz si všimnime samotných gréckokatolíkov. Videli sme, že ich Cirkev k začiatku roku '68 bola živá, plne prítomná. V situácii, v ktorej sa celá spoločnosť ocitla, urobili iba to, čo bolo najprirodzenejšie. Vošli do svojich chrámov, zavolali svojich kňazov. Bolo na to veľkonočné obdobie. Možnosť vrátiť sa do svojich chrámov považovali za Boží dar: mali radosť, boli Bohu vďační. Nikto im nebránil: veď si brali iba svoje, naprávali nezákonnosť. K nijakým neprístojnostiam nedochádzalo. "Akcia" prebehla doslova bleskovo, rýchlo, spontánne, všade. Bola prejavom vyššie viackrát spomínanej aktívnej prítomnosti Gréckokatolíckej cirkvi. Tzv. akčný výbor v podstate nestačil ani len registrovať ani priebeh ani výsledky pohybu. V nijakom prípade tu nemožno hovoriť ani o agitácii, ani o organizácii, tým menej o dajakej manipulácii s veriacimi. V danej situácii nemal kto agitovať, nebolo kedy a ani ako. Najmä však nijaká agitácia nebola potrebná: ukrivdeným netreba hovoriť, že sú ukrivdení.

Každý, kto chce poznať podstatu pohybu '68 u gréckokatolíkov Československa, musí vidieť práve túto spontánnosť, musí si všimnúť duchovný a cirkevný reflex každého gréckokatolíka i celej ich Cirkvi.

3. Situácia zjara '68 u gréckokatolíkov každého prekvapila - okrem nich samých -, ba možno hovoriť o "zaskočení". Orgány, ktoré gréckokatolíkov najprv nevideli, potom ich bezstarostne počúňovali, pohyb skoro chcú ovládnuť, riadiť ho. Začali žiadať podpisy. Vydávali smernice, pokyny. Postavili sa do funkcie arbitra: fakty začali svojsky, zo svojho aspektu interpretovať, vyhodnocovať. A bolo to zásadne vždy v neprospech gréckokatolíkov. Do pohybu vniesli konfliktový prvok. Ak gréckokatolíci začali prejavovať nespokojnosť, táto bola vraj narežirovaná.

Paralelne s týmto začali meniť svoj postoj k pohybu gréckokatolíkov aj pravoslávni. "Zabudli" na to, že - aj verejne - priznali oprávnenosť^{pohybu} gréckokatolíkov: vystúpili s heslom, že sa im krivdí. A že im krivdia gréckokatolíci.

Vrátilo sa k situácii z roku '50. Záujmy orgánov a záujmy pravoslávnej cirkvi sa spojili, prekryli. Ich činnosť sa skoordinovala.

August '68 znamenal ešte ďalší a ešte drastickejší stupeň v postoji ku gréckokatolíkom a k ich pohybu.

Ide tu už o nové obdobie dejín Gréckokatolíckej cirkvi Československa. Po niekoľkomesačnej slobode sa vývoja nanovo zmocnilo nási-lie. Tu si však treba ujasniť toto: veriaci za každých okolností zostávajú jediným podmetom Cirkvi. Tí, ktorí sú mimo Cirkvi, nech by použili proti nej akékoľvek prostriedky, sú voči nej bezmocní - ak veriaci sú jej verní, ak tí sa nedajú manipulovať. A tu ide o nový pokus manipulácie.

Najprv si zrekonštruujeme ten proces, ktorým si nepriatelia Cirkvi vôbec prehodnotili svoj postoj voči Gréckokatolíckej cirkvi do roku '68 a ktorým sa dopracovali k novému programu postupu.

Zdôraznime, že manipulanti sa nevzdali svojho pôvodného cieľa: Gréckokatolícku cirkev Československa treba zlikvidovať. To je prvý krok k likvidácii Katolíckej cirkvi. Tak, ako to určil Sta-lin. Do roku '68 použité cesty a prostriedky sa ukázali nevhodné. K tomu, navyše, svojich nositeľov pred svetom morálne kompromitujú. Hľadáme preto cesty a prostriedky nové. Navonok túto Cirkev ponechajme v podobe, ku ktorej "došla" na začiatku roku '68. Má pocit, že všetko "je v poriadku". Je bezstarostná. V tejto atmosfére je nám ľahšie s ňou manipulovať. Teraz vytvoríme také podmienky, v ktorých "vykrváca". Zanikne. Ukáže sa neschopná života. Ódium padne na ňu samu, nie na nás.

Každý, kto s Gréckokatolíckou cirkvou Československa myslí dobre, musí tomuto novému programu jej likvidátorov venovať osobitnú pozornosť. Tento program má viacej zložiek a tie sú dômyselne skĺbené, využívajú psychológiu atď. Niektoré otázky si bližšie rozvedieme. Poznamenávame pri tom, že svoje informácie čerpáme zo všeobecne prístupných prameňov a že sa opierame o dvadsaťročnú prax, ktorá dokazuje, že tento program sa dôsledne dodržiava.

4. Vedúcou ideou - heslom tohto programu je - "nechajme Gréckokatolícku cirkev Československa vykrvacať". Téza je, prirodzene, utajovaná, podáva sa iba diskkrétne. Viacerí jej nositelia sa však z neopatrnosti "preriekli". Prezradili nielen to, že úmysel túto Cirkev likvidovať naďalej trvá, ale prezradili aj cestu a spôsob, ktorou tento pôvodný cieľ chcú dosiahnuť. /Utajovanie prezrádza, že si uvedomujú amorálnosť svojho počínania a že chcú zneužiť dôverčivosť gréckokatolíkov a ich priaznivcov./

Teraz už nechajme prehovoriť fakty, prax a jej výsledky .

Vyššie sme hovorili o tom, že v oných slobodných dňoch roku '68 gréckokatolíci prosto pozvali a prijali svojich kňazov. Situáciu však treba upresniť. Z 340 kňazov, ktorých Cirkev mala k dispozícii pred rokom '50, teraz jej bolo k dispozícii už iba 160 kňazov, teda iba 47 %. /Cirkev počas ťažkých rokov stratila 180 kňazov, až 53 % - údaje sú k roku 1971, kedy vyššie schmatizmus/. Cirkev, ktorá sa počtom veriacich zväčšila, mala, ako vidieť, k dispozícii menej ako polovicu pôvodného stavu kňazov. Aby sme situáciu videli konkrétnejšie, pripomeňme si ešte toto: od tohto zdecimovaného počtu kňazov, ktorí k tomu boli pokročilejší vekom a ktorí boli predchádzajúcimi podmienkami aj fyzicky značne vyčerpaní, sa čakal mimoriadny výkon. Myslíme tu na zanedbanú katechézu, na vyslúženie niektorých sviatostí, ktoré predtým vyslúžené byť nemohli, myslíme tu na nové požiadavky, ktoré na Cirkev kládol II.vatikánsky koncil. Aj veriaci medzitým vyspeli, stali sa náročnejšími. Na prácu kňazov čakali aj zväčša spustnuté chrámy a fary.

Gréckokatolícka cirkev Československa bola v rokoch '50-'68 na kňazoch ťažko postihnutá. Stratila viacerých kňazov ako je prirodzený úbytok a nedostala ani jedného z tých, ktorých mala dostať prirodzeným prírastkom.

Z tejto veľkej krivdy sa v roku '68 nič nenapravilo: tí, ktorí boli mimoriadne vysvätení a tí, ktorí prešli z pravoslávia predstavovali iba čiastkovú a jednorázovú výpomoc.

Manipulanti vo svojom novom programe proti Gréckokatolíckej cirkvi s uvedenou situáciou kalkulovali.

V tomto programe sa ráta s niečím ešte drastickejším. Z gréckokatolíckych kňazov ročne zomiera - priemerne - 12-13 kňazov. Ide tu o tzv. prirodzený úbytok. A aký je "prirodzený" prírastok? 3 a pol kňaza. Cirkev teda ročne stráca až 8 kňazov. Pri takom malom organizme je to veľmi veľký úbytok! Všimnime si reálny odraz tejto skutočnosti. Fara, na ktorej kňaz zomrel, sa prideli kňazovi z fary susednej. Teraz jeden kňaz = vyčerpaný atď - spravuje fary dve i s ich filiálkami. Nestačí veriacim ani liturgizovať. Katechéza tu zväčša stojí bokom. - /Pripomeňme si pri tom, že v roku 1988 v diecéze slúži aj 90-ročný kňaz!/- Keďže sa kňazi viacej vyčerpávajú, skôr zomierajú. Teraz jeden kňaz zanechá už dve fary: v ďalšom rytme jeden kňaz spravuje fary tri. Atakďalej.

Počúvame o takýchto prípadoch: kňaz je starý, ťažko chorý. Uvažuje sa, či pôjde na odpočinok alebo či v záujme veriacich a Cirkvi riskuje zdravie. Rozhoduje sa slúžiť.

Situácia je pokročilá, poplašná. Program "vykrvácania", teda genocídy sa spohľadlivo plní. V strede Európy. Pred zrakom celého sveta. Nikto strojom tejto genocídy dosiaľ nič ani len nepripomenul. Osirelí veriaci od ordinára žiadajú kňaza. Vzniká nervozita. Napätie. Príčína stavu zostáva veriacim skrytá.

Problém je, pochopiteľne, v pomere medzi úbytkom a prírastkom. Z 12-13 uvoľnených miest sa môžu obsadiť iba tri a pol. 8-9 miest zostáva ročne neobsadených. So všetkými dôsledkami. Cynicky sa to volá - vykrvácanie.

O čo tu ide, ako k vykrvácaniu dochádza, aká je téma programu ?

Riadi sa - zlomyselne - prírastok. Do rímskokatolíckeho seminára sa prijíma iba jedna tretina, príp. aj menej z tých mladých gréckokatolíkov, ktorí sa doň hlásia. V každom prípade prihlásených je viac ako odchádzajúcich. /Tu treba poznamenať ešte to, že počet prihlásených je vždy menší ako je počet povolovaných: praktiky prijímania a následky, ktoré neprijatí musia znášať, mnohých odrádzajú. /Kto tzv. numerus clausus určuje? To sa nevie! Naznačuje sa iba, že určujú ho priestory, presne nedostatok

priestorov v bratislavskom seminári. A s teatrálnou vypočítanou ustarostenosťou sa ukazuje na stiesnenosť a diskkrétne sa ešte dodá, že tieto podmienky majú vplyv na úroveň štúdia. /Že je teda v záujme Cirkvi, aby počet prijatých bol čo najnižší./ Uvedené na mnohých zapôsobí. Vystáva však otázka: a ďalšie priestory k dispozícii nie sú? Kde sú tie, ktoré boli Cirkvi vzaté? Numerus clausus organizovaným nedostatkom miesta ospravedlnený nie je, ani byť nemôže! Ba, navyše, aj to umelé znižovanie úrovne štúdia je manipulantom naprogramované!

Používané ospravedlňovania osobitne nemôžu prijať najmä gréckokatolíci. Krivda, ktorá im bola v rokoch '50- '68 urobená tým, že sa im nedovolil nijaký dorast, mala byť napravená. Zo spravodlivosti. Nebola. A nie je zdôvodnené ani to, aby gréckokatolícki kňazi boli formovaní u rímskokatolíkov, a to hneď z viacerých a dôležitých dôvodov. Orgány sa vyhovávajú, že rímskokatolíci sami nemajú dosť priestorov: ako potom vysvetlia, že tieto nevystačujúce priestory sa preťažujú gréckokatolíckimi? Gréckokatolíkom však patrí vlastný seminár. Tým skôr, že gréckokatolíci priestory na seminár majú. V Prešove. Tie priestory, ktoré orgány dávajú k dispozícii pravoslávnej cirkvi. Táto situácia okrem toho rukolapne ukazuje, komu orgány nadržávajú, kto je pred zákonom nerovnoprávny. /Hodnotu situácie dokresľuje táto skutočnosť. Gréckokatolícka cirkev naprogramovaným krvácaním vyprázdňuje svoje územie. Lebo niet kde formovať ich mladých kňazov. Zatiaľ v gréckokatolíckych priestoroch sa formujú pravoslávni kňazi, tí, ktorí takto vyprázdnené miesta - obsadzujú. Tak sa postupuje aj za situácie, že pravoslávna cirkev má dosť kňazov, tí sú vekovo mladší a, navyše, majú možnosť študovať aj v zahraničí. Takú možnosť gréckokatolíci nemajú! / Aby tu nedošlo k nedorozumeniu, výslovne uvádzame: gréckokatolíci Československa netvrdia, že Pravoslávna cirkev nemá právo na seminár. Ako každá iná cirkev, aj ona na seminár právo má. Uvedenými poznámkami sa gréckokatolíci domáhajú tohto práva aj pre seba. Dokonca očakávajú, že v rovnakom zmysle o tomto ich práve sa verejne vysloví aj pravoslávna cirkev./

Najmenej dvaja z troch mladých gréckokatolíkov, ktorí sa prihlásili na štúdium teológie, k tomuto štúdiu pripustení nie sú. Ani vtedy, keď spĺňajú všetky požiadavky. Krivda, ktorá sa tu robí, vystúpi ešte viac ak si pripomenieme, že u bratov pravoslávnych sú prijatí nielenže všetci prihlásení, ale aj zagitovaní - "každá farnosť má dodať jedného bohoslovca" -, ba u nich sú prijímaní aj ľudia, ktorí nemajú strednú školu.

5. O orgánoch, ktoré vykrvácanie Gréckokatolíckej cirkvi Československa riadia, sa predpokladá, že im ide o ateizmus, o zánik jednej miestnej cirkvi. Bezprostredne nie o to im ide.

V roku '50 boli gréckokatolícki biskupi uväznení, kňazi vyvezení a veriaci neboli do ich chrámov pripustení. "Vyprázdnený" priestor zaujala Pravoslávna cirkev. Výraz "zaujala" treba osobitne podčiarknuť - ale my teraz chceme upozorniť na iné. Gréckokatolícka cirkev tie chrámy a tie fary, ktoré vybudovala a ktoré jej patrili, nepredala, nedarovala ani nijako ináč sa ich nevzdala. Napriek tomu bol všetok nehnuteľný majetok Gréckokatolíckej cirkvi pozemnoknižne prepísaný na Pravoslávnu cirkev. Bez zákonom predpísaného podkladu. V roku '68 gréckokatolíci si svoje chrámy a fary - vzali naspäť. Pravoslávna cirkev tým, že chrámy a fary gréckokatolíkom dala, fakticky uznala, že im aj patria. Gréckokatolíci však v tom krátkom čase nestihli svoj majetok aj pozemnoknižne zdokumentovať. Nepredpokladali, že toto je dôležitým prvkom programu na likvidovanie ich Cirkvi. Orgány dodnes túto právne tak zrejmu otázku odmietajú uskutočniť. Chrámy a fary, ktoré vybudovali gréckokatolíci, ktoré dnes slúžia gréckokatolíkom a ktoré gréckokatolíci aj udržujú a zveľaďujú - patria Pravoslávnej cirkvi. Na tejto právnej anomálii orgány trvajú aj napriek mnohým žiadostiam o nápravu. Táto húževnatosť a jednoznačnosť orgánov dokazuje, že otázka je jedným prvkom programu na likvidáciu Gréckokatolíckej cirkvi Československa. Konkrétna otázka osvetlia.

Gréckokatolícka cirkev podľa plánu skutočne aj krváca. Znamená to, že postupne vyprázdňuje priestory - ich chrámy, ich fary zostávajú bez kňaza. Ak ide o prípad spoločného užívania chrámu, cieľ je dosiahnutý. V chráme je už iba pravoslávny kňaz a tento chrám je - pozemnoknižne - pravoslávny. Nijaké násilie sa tu nestalo: gréckokatolíci sa ukázali slabými a pravoslávni zase schopnými.

Otázka je v uvedenom zmysle premyslená. V roku 1987 Pravoslávna cirkev pripravovala takúto akciu: keďže všetky chrámy a všetky fary "patria" pravoslávnej cirkvi, za tie chrámy a za tie fary, ktoré používajú gréckokatolíci, musia platiť nájomné. Kalkulovalo sa takto: budú platiť, ipso facto uznajú, že majetok patrí Pravoslávnej cirkvi. Ďalší krok je pripravený: majiteľ ďalej svoj majetok nemieni prenajímať.

Koordinácia krokov, ciest, cieľov, ale aj koordinácia činiteľov je tu viac ako zrejmé. /Gréckokatolíci sa pôvodne chceli obrátiť priamo na Pravoslávnu cirkev s tým, aby ona sama dala orgánom najavo, že si nepraje, aby na jej účte bol majetok, ktorý jej nepatrí./

Čo tu povedať? Azda iba to, že tento program likvidátorov Gréckokatolíckej cirkvi Československa je, ľudsky povedané, geniálny. Je prostý, odvážny, je psychologicky nepredpokladaný. Je aj účinný a dobre zakodovaný. Nijaké citlivé aparatúry, ktoré dnes registrujú porušovanie ľudských práv, tento program proste nevidia. A Gréckokatolícka cirkev Československá krváca, umiera. Genocída v srdci stradnej Európy je na postupe.

6. Nepriatelia Gréckokatolíckej cirkvi manipulujú aj s informáciami. Vyššie sme upozornili na to, že pohľad na rok '68 nie je jednoznačný. To preto, lebo informácie sú programovo upravované proti gréckokatolíkom. Konfúzne boli už príspevky o pohybe na východnom Slovensku '68, ktoré písali novinári, nechápajúci podstatu veci /napr. Slávo Kalný/. Úradná a politická tlač otázku videla úradne a politicky. Teda vždy a zásadne v neprospech gréckokatolíkov. A pravoslávni? Tí sa chceli pred sebou i pred svetom najprv ospravedlniť, potom ukázať v roli ukřivdených. Gréckokatolíci po júni '68 o veci už písať nesmeli, ba nie je im dovolené ani brániť sa, odvolávať sa na fakty. Pripomína sa im, že je to neekumenické.

Jeden prípad v tomto komplete je osobitne krivdiaci. V decembri 1981 Pravoslávna cirkev v Československu slávila 30. výročie svojej autokefálie. Okrem moskovského patriarchu boli na oslave v Prahe prítomní zástupcovia iných cirkví, katolíckej, protestantských atď. Hlavný referát predniesol doc.dr. Jaroslav Šuvarský, kancelár. O roku '50 sa tu povedalo, že gréckokatolícki kňazi opustili svoje farnosti. Teda to, že zradili svoje povolanie a zradili aj svojich veriacich, Cirkev. Toto sa tvrdí úradne, pred celým svetom. V rozpore s pravdou!

Aj tento prostriedok je dobre vypočítaný. Bežný čitateľ sa stretne iba s pripomienkami a s odsúdeniami gréckokatolíkov. Konštatuje pri tom, že gréckokatolíci sa nebránia - teda súhlasia, cítia sa vinnými.

Verejná mienka proti nim je pripravená. To, čo sa im stane, si zaslúžili.

7. Gréckokatolíci Československa - a s nimi aj ich priaznivci z celého sveta - si pripomínajú udalosti '68. Ide o udalosti, ktoré vysvetľujú obdobie pred nimi a ktoré nám osvetľujú aj dnešok. Ukazujú, pripomínajú nám, že na scéne dejín je dráma: je na nej ľud Boží a jeho vernosť Cirkvi a sú tu veľké a sústredené sily proti Cirkvi. Proti Cirkvi vôbec, nielen proti Gréckokatolíckej cirkvi Československa. Sily proti Cirkvi sú zákerné, rafinované, koordinované. Človek, na ktorého sa zamerajú, sa cíti bezmocným, má strach, úzkosť. Najmä s tým sa ráta.

Na čo nás, v tejto situácii, upozorňujú skúsenosti '68? Na to, že nijaké sily a nijaké prostriedky Cirkvi neuškodja, ak si ľud uchová živú vieru, pevnú nádej a opravdivú lásku. Ak je svojej Cirkvi verný. Prísľub "brány pekelné ju nepremôžu" /Mt 16,18/ sa doslova splní.

Storočnica mučeníka

Biskup Pavel Peter Gojdič

Cirkev na Slovensku - ale nielen Cirkev a nielen Slovensko! - stojí pred "človekom, ktorý sa volal" Pavel Peter Gojdič. Bezprostredným impulzom na toto stretnutie je storočnica jeho narodenia. K nemu nás však vedie aj duchovná intuícia Božieho ľudu: tá Pavla Gojdiča od začiatku považuje za muža Cirkvi, má ho za duchovnú autoritu. Sú to však znaky našich časov, ktoré nám biskupa Pavla posúvajú do centra našej pozornosti. Dnes, v novej etape vývoja, sa od kresťana očakáva pozitívny duchovný postoj. A je to Pavel Gojdič, ktorý patrí k nemnohým, ale výrazným prekurzorom takéhoto postoja. Je tak našim učiteľom.

Je povinnosťou každého kresťana vydávať svedectvo Kristovi. V tom zmysle je našou povinnosťou učiť sa u biskupa Pavla. Treba ho považovať za dar Boha Cirkvi. A tak je potom aj výzvou.

Máme aj celkom osobitný dôvod zaujímať sa o Pavla Gojdiča. Naše cirkvi absolvovali tvrdú konfrontáciu viery a nevery. Dnes, ex post, hľadáme človeka, typ "kresťana v prenasledovaní", ktorý v tejto konfrontácii čestne obstál, ktorý Krista, kresťanstvo, Cirkev reprezentoval. Biskup Pavel takýmto reprezentantom je!

Máme, ako vidieť, dosť dôvodov zaujímať sa o Pavla Gojdiča. A dôvody sú pritom aktuálne i presvedčivé.

Žiaľ však, teraz a na tomto mieste nemôžeme o živote, ani o práci ani o odkaze biskupa Pavla hovoriť v takom rozsahu, ako by si to vec zaslúžila. Obmedzujeme sa iba na to, že podáme základné údaje o jeho živote a jeho ideový odkaz načrtujeme tak, že sa pokúsime naznačiť hodnotu jednej historickej udalosti našich dejín, v ktorej Pavel Gojdič zohral centrálnu rolu.

Náš Učiteľ sa narodil 17. júla 1888 v Ruských Preklanoch neďaleko Prešova. Jeho starý otec bol "prostoludin", človek z ľudu, otec gréckokatolícky kňaz. Má v sebe tie základné zložky, ktoré tvoria Cirkev. Pri krste dostal meno Peter. Na volanie Boha odpovedá kladne: na sviatok Uspenija-Zosnutia Bohorodičky v roku 1911 prvýkrát pristupuje k oltáru. Nasleduje volanie do rehole: v roku 1922 sa stáva synom sv. Bazila Veľkého. Tu prijíma meno Pavel. Prichádza aj ďalšie volanie: Cirkev ho volá do zboru svojich biskupov. Na sviatok Zvestovania Bohorodičky v roku 1927 je nad hrobom sv. Konštantína-Cyrila v Ríme konsekrovaný. Preberá Prešovské gréckokatolícke biskupstvo. V relatívne krátkom čase z neho robí zrelý cirkevný organizmus. Tak po stránke organizačnej ako aj, a to najmä, po stránke duchovnej. Veľkú pozornosť venuje kňazom. Rozvíja liturgické-eucharistické i exercičné hnutie, zakladá a podporuje spolky, v tom najmä mariánske, po celej diecéze rozmiestňuje tak mužské ako aj ženské kláštory, veľkú starostlivosť venuje tlači a ostatným prostriedkom katechizácie. Zakladá školy, internáty, sirotinec. Je otcom všetkých. Stručne povedané: ak vezmeme prácu, biskup Pavel ňou svoj život naplnil vrchovato, ak vezmeme smer jeho života, povieme, že bol priamy, prostý. "Prostoludin" šiel cez kňazstvo, reholníctvo, cez hodnosť biskupa k rokom, v ktorých bol vyzlečený nielen z rúcha, ale aj z dobrého mena. Šiel za svojím Majstrom, Povolávateľom. Dostal milosť trpieť a zomrieť vo väzení. Stalo sa to 19. júla 1960.

Jeho život nie je ničím iba plnením Božej vôle. A darom Boha Cirkvi. Jedna udalosť nám túto skutočnosť môže priblížiť.

V roku 1950 sa viera, náboženstvo i všetky cirkvi Československa ocitli v najkritickejšom momente svojich dejín. Rozhodlo sa, že budú zlikvidované. Nepriateľské sily boli veľké, mali k dispozícii mimoriadne účinné prostriedky, využívali priaznivé podmienky, bohaté skúsenosti atď. Boli k tomu - bezohľadné, a to v každom smere a v každom ohľade.

A predstavme si túto situáciu: tento obludný aparát celú svoju zlobu a nenávisť zameria - ako sa lúče cez šošovku zameriavajú do jedného bodu - na jednu osobu, do duše Pavla Gojdiča.

Plán na likvidáciu cirkví Československa bol rozdelený na kroky. Likvidátori Grécko-katolícku cirkev považovali za najslabšiu a za najzraniteľnejšiu. Ju určili na likvidáciu ako prvú. Jej plán mal byť rýchly a "dokonalý". Taký, ktorý ohromí. Aktivisti budú víťazstvom povzbudení, veriacim a cirkvám bude výstrahou. Zbaví ich vôle vzpierať sa.

Gréckokatolícka cirkev bola pre likvidátorov prvou "prekážkou", "bariérou", ktorú na ceste za cieľom mali prekročiť. Ostatné cirkvi - "kryla".

Aj proces likvidácie Gréckokatolíckej cirkvi bol prepočítaný na kroky. Rozhodlo sa, že sa najprv zlomí, - alebo padne - jej biskup Pavel Gojdič. Padne autorita, padnú aj kňazi a poddajú sa i veriaci. Pavel Gojdič stál teda pred svojou Cirkvou tak, ako ona stála pred ostatnými cirkvami. Všetky sily, ako sme to už naznačili, sú v tomto prvom kroku sústredené proti Gojdičovi. Je úplne izolovaný. Získavajú ho sľubami. Vyhrážajú sa mu. Organizuje sa úklad na jeho život. Psychicky sa ho pokúšajú zlomiť: tvrdia pred ním, že ľud i kňazi ho už ako ich zradcu opustil a odsúdil.

Človek, kňaz, reholník, biskup je sám. Čo nerobí a čo robí? Nikoho neobviňuje. Nehovorí o nespravodlivosti, o krivde. Nevolá o pomstu. Nehľadá taktiku, nespolieha sa na diplomáciu, neuvažuje o rezignácii. Modlí sa. Vierou je u Boha, s Kristom. On, veľkňaz, obetuje. Vôľu Otcovu bezpodmienečne prijíma. Vnútra sa do paschálneho tajomstva.

Boh mu v tejto dramatickej chvíli jeho života - i dejín cirkví Československa - dáva milosť. Dostáva silu. Zostáva verný.

Tu, na tomto stretnutí Božieho a ľudského je tajomstvo Pavla Gojdiča. Tu je aj kľúč k poznaniu dejín sledovaného obdobia. Tu je príspevok, ktorý Gojdič, verný Božiemu hlasu, vkladá do tradície Cirkvi. Tu je aj jeho odkaz, jeho návrh-alternatíva postoja kresťana v takých podmienkach.

Ten, kto sa na situáciu pozerá zvonku, azda povie: Pavel Gojdič zmaril výpočty prvého kroku. Zachránil tým Gréckokatolícku cirkev i cirkvi ostatné. Veď možno takmer rukolapne dokázať, že podľa príkladu svojho arcipastiera vernými zostávajú aj jeho kňazi a veriaci. Celá jeho Cirkev. Plány na likvidáciu sa museli modifikovať.

Výraz "zmaril" nevyjadruje podstatu postoja biskupa Pavla. On proti nikomu nebojoval, nad nikým nechcel zvíťaziť. Biskupov postoj bol čírym pozitívom. Je prirodzené, že krivdu, nespravodlivosť vnímal. Na situáciu reagoval tým, že sa vhodil do náručia vykupujúceho Krista. Do tohto náručia, do Srdca Kristovho so sebou vnášal aj nepriateľov, aj ateizmus-ateistov, likvidátorov.

Prípád, ktorý sme načrtli, naznačuje, že Prozretelnosť svojmu služobníkovi Petrovi-Pavlovi zverila miesto, na ktorom sa mal osvedčiť voči Bohu, voči Cirkvi aj voči svetu. A on v spolupráci s Božou milosťou sa plne osvedčil. Stal sa nástrojom Prozretelnosti, mužom Cirkvi, príkladom budúcim generáciám. Je kľúčom k poznaniu posledného obdobia našich cirkevných dejín a je modelom nielen kresťana v prenasledovaní, ale najmä kresťana v budovaní.

Silueta biskupa Pavla Gojdiča dostáva, ako vidíme, konkrétne obrisy. Veril. Išiel za Božím hlasom. Spoznal znaky časov. S Božou milosťou spolupracoval. Do svojej modlitby, do Boha, pojal všetkých, aj nepriateľov.

Boh tým, že mu dal silu vydržať ťažké skúšky, Ho potvrdil. Jeho príhovor za nás sme takmer rukolapne pocítovali. Veríme, že po tom, čo biskup Pavel Gojdič vydal svojou smrťou svedectvo Bohu, verný Boh vydá svedectvo Jemu.

Pozn.: Boží ľud sa modlí, aby Cirkev kánonicky preskúmala život, dielo, smrť i čnosť biskupa Pavla Gojdiča. Svätý Duch v tomto zmysle roznečuje najmä srdcia tých, ktorí Mu boli Prozretelnosťou zverení, ktorých duchovne formoval. Tí Mu svojím životom majú vydať svedectvo.

Bratislavské listy

Začal vychádzať nový časopis Bratislavské listy, ktorý vydáva JUDr. Ján Čarnogurský. Z jeho programového vyhlásenia vyberáme:

"Časopis chce vytvoriť priestor pre slobodnú diskusiu o problémoch v spoločnosti a štáte aj o alternatívach budúceho vývoja. Východisko pre pochopenie problémov v spoločnosti a štáte vidíme v kresťanskom poňatí človeka. Spomedzi alternatív budúceho vývoja pokladáme za správne tie, ktoré budujú na kresťanských etických princípoch. Akokoľvek pokladáme kresťanské učenie za základ nášho poznania a rozhodovania, jeho správnosť sa musí prejavovať v slobodnom dialógu aj s inými myšlienkovými smermi. Slobodný dialóg dáva záruky poznania pravdy. Časopis sa bude preto uchádzať o príspevky aj z oných iných myšlienkových smerov.

Časopis chce upevňovať u svojich čitateľov vedomie európskej príslušnosti prostredníctvom poznania situácie a problémov iných európskych národov, predovšetkým našich susedov. Pokúsime sa získať príspevky, ktoré by nám takéto poznanie sprostredkovali.

Slovenský exil považujeme za integrálnu súčasť národa. Budeme informovať o problémoch exilu, ale privítame aj pohľad na situáciu u nás doma zo zorného uhla exilu.

Na dôvažok jedného negatívneho vymedzenia. Časopis nie je orgánom žiadnej cirkevnej štruktúry. Znamená to toľko, že časopis nepodlieha cirkevnej cenzúre a žiadna cirkev, ani tzv. tajná, nezodpovedá za publicistiku časopisu.

Časopis bude predbežne vychádzať nepravidelne, v závislosti od príspevkov, určených na uverejnenie".

Z prvého čísla časopisu preberáme nasledujúci článok: RERUM NOVARUM A KOMUNISTICKÝ MANIFEST - KOMU DALI DEJINY ZA PRAVDU?

V tomto čase určitých nádejí a určitej skepsy je dobré poznať preverené hodnoty, ktoré by nás - prípadne - mohli viesť od nádejí cez skepsu ku konštruktívnym riešeniam. Problém je v tom, čo považovať za preverené hodnoty. Ponuka preverených hodnôt v týchto zemepisných šírkach a v tomto storočí vysoko prevýšila dopyt. Žiaľ, príliš často súvisela práve vládnúcim režimom a končila pri najbližšom politickom prevrate, ani nie prvom ani poslednom. A predsa, práve pre premenlivosť režimov a ponúkaných hodnôt potreba preverených hodnôt neklesá, ale naopak stúpa. Ibaže stúpajú aj kritéria preverenosti.

V osobnom živote jednotlivcov potvrdili svoju trvalú hodnotu etické princípy kresťanskej morálky. Potvrdili ju - okrem iného - v tom zmysle, že režim štyridsať rokov potiera náboženstvo a nielenže sa mu nepodarilo náboženstvo zlikvidovať, ale zakotvenie náboženstva v spoločnosti sa upevnilo. Naproti tomu sa režimu nepodarilo sformovať masovejší nástup ľudí s tzv. komunistickou morálkou.

V spoločenskom rámci rovnako štyridsať rokov u nás platí ako axiomatická hodnota socializmus, v poslednom zhruba tucte rokov dokonca ako tzv. reálny socializmus, čiže socializmus, ktorý tu je a ktorý všetci poznáme na vlastnej koži. Nuž, nebol to dobrý taktický ťah od komunistických ideológov, táto téza o reálnom socializme. Povýšili ňou skutočnosť na ideál a zriekli sa manévrovacieho priestoru, vymedzeného dialektickým rozdielom medzi skutočnosťou a ideálom, medzi teóriou a praxou. Umožnili každému, aby viditeľné nedostatky každodenného života v komunistickom štáte považoval za principiálne nedostatky socializmu. Marxistická téza o praxi ako najvyššom kritériu teórie sa veľmi ľahko môže stať ideologickým prekladom biblického: Mene! Tekel!

Súčasná možnosť kritiky socializmu sú priam nevyčerpatelné práve preto, že socializmus za desaťročia praxe odhalil svoje nedostatky. Boli tieto nedostatky

viditeľné už pri zrode dnešného socializmu, v dobe, keď bol ešte len teóriou, iba manifestom? A videl ich niekto a pomenoval?

V kresťanstve a osobitne v katolíckej cirkvi mali socialistické myšlienky aj prax dlhú tradíciu. V Taliansku vznikol už v 12. storočí rád humiliárov s hlavným poslaním v modlitbe a spoločnej remeselnej práci. Svätý Tomáš Morus napísal *Utopiu* a dominikánsky mních Tomáš Campanella *Slniečny štát* - obe diela sme museli vedieť aspoň spomenúť pri skúške z marxizmu. Keď však v druhej polovici minulého storočia marxistický socializmus začal magnetizovať západoeurópsku inteligenciu, katolícka cirkev sa postavila proti. Pilierom protisocialistickej katolíckej sociálnej nauky sa stala encyklika *Rerum novarum* pápeža Leva XIII. vydaná roku 1891. Vtedajší, aj náš dnešný socializmus má tiež svoj pilier - Manifest komunistickej strany, vydaný roku 1843 a zakončený slávnou vetou: Proletári všetkých krajín, spojte sa!

Zahrajme sa takú hru a porovnajme oba dokumenty. Porovnajme ich východiská, ich analýzu a ponúkané riešenia. Porovnajme ich zámerne ponad storočie, resp. pol druhu s otázkou, ktoré riešenie sa osvedčilo a ktoré nie. S otázkou, ktorému z oboch dokumentov dali dejiny za pravdu.

Východiská oboch dokumentov sú rovnaké - konštatujú rozštiepenie spoločnosti na dve triedy, bohatých a chudobných a bezmedznú biedu robotníkov. "... hrstka boháčov položila jarmo takmer otrocké na nesmierne množstvo proletárskeho ľudu" - hovorí sa v *Rerum novarum*. Manifest vidí problém podobne: robotníci "... sú nielen otrokmi buržoáznej triedy, buržoázneho štátu, ale deň čo deň, hodinu čo hodinu ich zotročuje stroj, dozorca a predovšetkým jednotlivý buržoa - továrnik". Encyklika aj Manifest sa tiež zhodujú, že nejde o izolovaný problém postavenia robotníkov, ale o všeobecný a spoločný problém spravodlivého usporiadania celej spoločnosti. Tým zhoda oboch dokumentov končí. Navrhované koncepcie takto videného problému sú priam protikladné.

Jadrom oboch navrhovaných riešení je otázka súkromného vlastníctva a pohľad na jeho funkciu v spoločnosti.

Komunisti prisudzujú súkromnému vlastníctvu všetko zlo. Podľa nich súkromné vlastníctvo umožňuje vykorisťovanie človeka človekom. Nielen umožňuje, ale aj reálne spôsobuje. Rozkladá rodinné vzťahy, ovplyvňuje - deformuje platné právo, ideológiu, vládnucu v spoločnosti, kultúru a umenie. Vyvoláva konkurenciu a tá vedie k hospodárskym krízam, v ktorých sa ničí veľká časť už vytvoreného národného bohatstva. Práve pre konkurenciu a krízy je hospodársky poriadok, založený na súkromnom vlastníctve menej efektívny a brzdiaci rozvoj spoločnosti. V Manifeste komunisti zhrnújú svoju teóriu do jedinej vety: zrušenie súkromného vlastníctva. Nie však hocaké zrušenie, ale hneď /alebo postupne?/ jeho poštátnenie. "Proletariát využije svoju politickú moc na to, aby sústredil všetky výrobné nástroje v rukách štátu" - hovorí sa v Manifeste. Urobí sa tak "despotickými zásahmi do vlastníckeho práva", "zvyšovaním počtu znárodnených tovární". Proletariát to všetko uskutoční s cieľom, aby "čo najrýchlejšie zväčšil množstvo výrobných síl".

Encyklika pozerá priaznivo na súkromné vlastníctvo. Súkromné vlastníctvo umožňuje človekovi hmotne zabezpečiť seba a svoju rodinu, poskytuje najlepšiu motiváciu pre prácu; je jeho prirodzeným právom, ako jediného tvora v prírode, obdareného duchom a rozumom. Poskytuje mu stálu zábezpeku aj do budúcnosti a vytvára základňu pre jeho slobodné rozhodovanie. Súkromné vlastníctvo je staršie než štát. Odstránením súkromného vlastníctva "by vznikli zmätky a plynulo by z toho tvrdé a nenávidené otroctvo občanov". Odňali by sa účinné podnety vynaliezavosti a príčinnosti jednotlivcov a tak by vyschýnali i zdroje bohatstva. *Rerum novarum* uzatvára úvodnú časť vytýčením zásady: Súkromný majetok je nedotknuteľný.

S otázkou vlastníctva úzko súvisí problém spoločenskej rovnosti či nerovnosti.

Komunisti si od zrušenia súkromného vlastníctva sľubujú odstránenie triednych rozdielov v spoločnosti a nastolenie rovnosti - rovnakú pracovnú povinnosť pre všetkých, ako to nazýva Manifest.

Rerum novarum nielenže neverí v možnosť úplnej spoločenskej rovnosti. Nerovnosť v majetku pramení v nerovnosti nadania, zdravia, usilovnosti, sily. Ale nerovnosť v majetku nie je spoločnosti na škodu. Najmä ona nabáda ľudí, aby podstúpili ťažkú prácu a tak uspokojovali svoje rozličné potreby.

Protiklad oboch dokumentov vrcholí v navrhovanom riešení spoločenských problémov.

Komunisti ponúkajú stručný návod: revolúciu. Veria, že najskôr treba od základov zničiť stavbu existujúcej /buržoáznej/ spoločnosti, nastoliť diktatúru proletariátu a s jej pomocou vybudovať ľuďmi premyslený, najskôr teoreticky vypracovaný pozemský raj. Manifest prekypuje expresívnymi výrazmi pri opise proletárskej revolúcie: jej úlohou je "zničiť všetko, čo dosiaľ ochraňovalo súkromné vlastníctvo", proletariát "sa nemôže vzpriamiť, ak nevyhodí do povetria celú nadstavbu vrstiev, ktoré tvoria oficiálnu spoločnosť". Komunisti otvorene vyhlasujú, že "ich ciele sa dajú dosiahnuť len násilným zvrhnutím celého doterajšieho spoločenského zriadenia". Proletári v revolúcii "nemajú čo stratiť, len svoje okovy".

Encyklika nechce nič zničiť v existujúcej spoločnosti. Upozorňuje, že ľudský život nikdy nebude bez ťažkostí a pozemský raj sa jednoducho nebude konať. Ľudia, ktorí hlásajú opak, "mámia ľud". Existujúce nedostatky však možno zmierniť a niektoré úplne odstrániť, ale nie triednym bojom lež spolupracou robotníkov a podnikateľov, práce a kapitálu. Náprava môže nastať len postupne a privodiť ju majú tri inštitúcie: cirkev, štát a odborové organizácie.

Cirkev vytyčuje mravné zásady usporiadania spoločnosti, vychádzajúce z evanjelia. Trochu zjednodušene ich možno vymenovať: podriadenosť ekonomiky požiadavkám prirodzeného života, vzájomné plnenie zmluvných povinností robotníkov a zamestnávateľov, úcta voči manuálnej práci a chudobe, medze dovoleného užívania hoci aj riadne nadobudnutého majetku a dobročinnosť bohatých voči chudobným.

Posledná zásada je tradičným terčom útokov socialistov všetkých odtieňov. Iste by sama nestačila na vyrovnanie majetkových rozdielov, ale vo fungujúcej spoločnosti je vhodným doplnkom štátnej starostlivosti o sociálne slabé vrstvy. Prednosťou dobročinnosti je bezprostrednosť a nebyrokratičnosť. V posledných desaťročiach je dôležitým prvkom medzinárodnej pomoci krajinám Tretieho sveta. Vlády Etiópie a Mozambiku by mohli povedať, aký podiel majú súkromné osoby a inštitúcie zo Západnej Európy, Ameriky a Japonska na potravinovej pomoci ich hladujúcemu obyvateľstvu. Alebo napr. Matka Tereza, ako jej súkromné dary pomáhajú udržiavať a rozvíjať misijné dielo. Súkromné a polosúkromné nadácie zo Západu financujú nemalo študijných pobytov a projektov aj vedcov zo socialistických krajín.

Štát so svojím donútením nastupuje vtedy, keď je ohrozené všeobecné blaho. Štát sa má starať o všetky vrstvy spoločnosti, ale predovšetkým o chudobných robotníkov, pretože ich najviac ohrozujú neoprávnené zásahy iných. Zmluvná sloboda nie je neobmedzená. Podnikatelia nesmú pod rúškom slobodnej pracovnej zmluvy spútať robotníkov v ľudsky nedôstojných pracovných podmienkach. Robotník má nárok na spravodlivú mzdu, t.j. mzdu, z ktorej môže slušne uživiť seba, manželku a deti. Dane majú byť primerané, aby neodčerpávali z podstaty súkromného majetku.

Hlavnú úlohu v obrane robotníckych záujmov majú zohrať odborové organizácie robotníkov. Robotníci sa nabádajú, aby si zakladali odborové organizácie, pretože "Brat, ktorý je podporovaný bratom, je ako mesto pevné". Odbory chránia celkové záujmy robotníkov aj individuálne. Odbory majú byť nezávislé na štáte a má v nich vládnuť vnútorná demokracia.

Porovnajme, aký program vytyčuje Manifest pre komunistický režim, nastolený revolúciou. Zhrňuje ho do desiatich bodov:

1. vyvlastnenie pozemkového vlastníctva
2. vysoká progresívna daň
3. zrušenie dedičského práva
4. konfiškácia majetku všetkých emigrantov a rebelov
5. bankový monopol štátu
6. sústredenie dopravy v rukách štátu

7. zvyšovanie počtu znárodnených tovární, zúrodňovanie a skvalitňovanie pôdy podľa spoločného plánu
8. rovnaká pracovná povinnosť pre všetkých, zriadenie priemyselných armád, najmä pre poľnohospodárstvo
9. spojenie poľnohospodárskej a priemyselnej výroby, úsilie o postupné odstraňovanie rozdielu medzi mestom a dedinou
10. verejná a bezplatná výchova všetkých detí, odstránenie továrenskej práce detí, spojenie výchovy a materiálnou výrobou.

Z perspektívy tohto desatora najdôležitejšími marxistami boli Stalin a Pol Pot.

Ale ostane pri pôvodnej otázke - ktorej z týchto protikladných sociálnych koncepcií dali dejiny za pravdu?

Ak sociálnu koncepciu, reprezentovanú tu encyklikou Rerum novarum, zredukujeme na hospodársky systém, založený na súkromnom vlastníctve výrobných prostriedkov, uvážené zásahy štátu do sociálnej štruktúry a hospodárstva a slobodné a nezávislé odbory, potom prevaha takto organizovaných štátov nad komunisticky organizovanými štátmi je jednoznačná. Štáty EHS sú úspešnejšie než štáty RVHP, západné Nemecko než východné, Rakúsko je úspešnejšie než Československo, južná Korea než severná, Tchajwan než Čínska ľudová republika a štáty ASEAN než komunistické štáty juhovýchodnej Ázie. Ale aj mimo rámec presných hospodárskych štatistík. Máme po štyridsiatich rokoch života v systéme s prívlastkom socialistický pocit, že tento systém nás privádza bližšie než iné systémy k najúžasnejšej z ľudských vízií - k slobode? Odpovedať si môže každý sám a bude to súčasne aj odpoveď na otázku v názve tohto článku.

Ján Čarnogurský

H o d i n a B a n s k e j B y s t r i c e
p i a t o k , 16. 7. 1 9 8 8

Rozsudok nad obžalovaným občanom ČSSR Ivanom Polanským prečítal predseda senátu Krajského súdu v Banskej Bystrici za 13 minút, zdôvodnenie trestu - 4 roky žalárovania za prepisovanie a šírenie nedovolených textov bude čítať polhodinu, a tak vlastne ani celá hodina neuplynie od započatia záverečného pojednania o 14.00 hod. do jeho ukončenia, ešte pred 15.00 hod. opustíme všetci budovu Krajského súdu. Všetci, čo sme boli tam, v hlavnej pojednávacej sieni: ani nie hodina, a koľko pohnutých chvíľ, hodín, dní, mesiacov pre I. Polanského, pre jeho najbližších i blízkych, - dovŕšených v akte vyhlásenia jedného ďalšieho, zdravému rozumu nepochopiteľne prísneho trestu.

Štyri roky! V tejto dobe! Keď je znovu reč o potrebe slobody myšlienok, významia, názorov i podnikania, slobody kritiky a bádania vedeckého, slobody tvorby publicistickej i spisovateľskej! Keď sa znovu tajne trasú tí, čo slobodu obmedzili, náboženské ctenia urážali, keď oni sami pre istotu berú do úst staronové hlasné trúby o demokracii, keď Vasil Bilak píše nedovolené texty, keď pracovníci bezpečnosti v zhovievavých rozhovoroch s disidentskými autormi blahosklonne krčia plecami, s úsmevom ukážu aj nejaké číslo Lidoviek tu i tam s naším príspevkom, keď riaditeľ popredného českého vydavateľstva verejne na schôdzi vyhlási, nedá sa miláčkovia nič robiť, ale kultúra je jedna, patrí do nej oficiálne vydávaná uprednostňovaná domáca stranícka, oficiálne vydávaná neuprednostňovaná nestranícka literatúra, ale i samizdaty disidentských spisovateľov, knihy s lesklými obrázkovými obalmi, ale i tenké papieriky samizdatov ... keď národ doma, počnúc vydavateľskými pracovníkmi, hádže do kontajnerov pekné domáce knihy a naše noviny robia o tom pohoršlivé i zábavné kampane, - Bože, ako je to možné, že práve teraz, keď všetko aspoň

v hlasnom vyslovení začína byť iné; taký trest, za taký čin, akých bolo i je v našej krajine dosť všade, - jedni predstihujú dobu, chcú vedieť, prv než i to bude dovolené vedieť, druhí sa zaujímajú, v tichosti a tajnosti si chcú prečítať zistené, čo bude o 4 roky už podľa zákona po 50 rokoch dovolené čítať i verejnosti, tretí ... vlastne by sme spolu s Polanským mohli byť obvinení a súdení aj my, disidentskí autori, požičiavajúci si svoje úbohé prieklepy, - ale radšej nepripomínať? Aj Havel si odsedel 4 roky, aj iní, ešte sme živí, ešte sme nepreskočili!

Predseda senátu Krajského súdu číta zdôvodnenie vysokého trestu monotónnym skleslým hlasom, ledva ho počuť, tvár so sympatickými črtami odráža únavu. Nedivím sa. Sudcovské povolanie nikdy nebolo ľahké. Viem čo viem z doby sudcovskej činnosti môjho otca za prvej, demokratickej Československej republiky. Ťažké, nebezpečné bolo sudcovské povolanie za 5-ročného trvania Slovenského štátu, v nenormálnej celosvetovej vojnovej situácii. Ale ešte vždy malo honor, sudcovia smeli byť nezávislí, správy bratislavského, viedenského Gestapa vedeniu do Berlína sú plné dôkazov o tom, ako si dovoľovali sudcovia pomáhať väzneným, zmiernovať tresty politických väzňov, utekať s nimi do povstaleckých rajónov ... Tí, čo po vojne súdili dr. J. Tisu, potom neskôr Vlada Clementisa aj vyše dvesto nevinných, socializmu oddaných mužov i ženy, už neboli nezávislí. A tak sudcovia z prvej republiky i zo Slovenského štátu, vyhodení zo sudcovských služieb v novej, socialistickej Československej republike, nestratili honor sudcov nezávislých, a nemuseli byť vykonávateľmi krivých súdnych procesov a rozsudkov. To im prišlo ako odmena za peníženie.

Akí sú sudcovia doby glasnosti a jej slimačím tempom napodobňovaného reformátorského úsilia našej krajiny? Nevieam, netrúfala by som si povedať. No viem, že Ivan Polanský je predovšetkým aktivistom náboženským, pravda aj to viem len z počutia. Viem však určite, aj zo súdneho procesu, z jeho završenia, že kvôli náboženskej aktivite, textom s náboženským obsahom súdený nebol. Súdia ho, zdôrazňuje predsená senátu vo svojom zdôvodňujúcom zdení, pre nesprávne názory, pre ich šírenie atď. Pravda, blahosklonne uzná odsudzovateľ, je chvályhodné, že odsúdený prejavoval aj akési chvályhodné úsilie, neurčíte sa naznačí úsilie o demokratizáciu, lenže všetko má svoje brehy, všakáno ... áno, aj Hron má dva brehy, a už dobre zregulované vnútri mesta, dokladám v duchu, a mesto, slávna povstalecká Banská Bystrica na oboch brehoch rastie, rozkvitá, spievajú o tom slávičie ubúdajúci i básnické pribúdajúce hrdlá už roky a roky, lenže dodávam, toto mesto dostalo dnes k všetkým svojim emblémom hrdinstva, slávy a krásy aj emblém piatku dňa 17. 6. 1988, keď medzi 14.-15. hod. popoludní bol vyneseny rozsudok 4-ročného žalárovania nad Ivanom Polanským. Istéže to nie je jediný prípad, čo Banská Bystrica popri sláve prežíva i svoje dobové zahanbenia, ostatne, ako každé iné mesto, kde sa čo podobného vyskytne.

Pojednávanie skončené, odsúdenec dvíha ruky, aby mu ich jeho dvaja ozbrojení strážcovia zaklieni do pútka. Pútka nie je zo železa, ale z nejakej umeliny, ploché, biele, hádam príjemnejšie i na nosenie, než tie niekdajšie, hja, pokrok cvála každým smerom.

Odsúdený odchádza, utly a malý medzi dvomi vysokými, statnými strážcami, - mihne sa mi hlavou pomyslenie na Voňku, aby to aj s týmto tak nedopadlo: nie je zdravý, a už osem mesiacov čakal na pojednávanie vo väzení, to mu nepridalo.

Pánboh pomôže, stískam ruku odsúdencovej manželke pred sieňou na schodoch, ale ako občianka ČSSR, dieťa republiky, narodené v treťom roku jej trvania za tatička Masaryka, ktoré bolo roky i služobníkom socialistickej ČSSR, hovorím nahlas; žiadam, aby rozsudok Krajského súdu nad Ivanom Polanským bol zrušený!

Hana Ponická

/Vychádza bez vedomia autorky./

Pozn. redakcie: Hana Ponická je spisovateľka pre mládež. V r. 1977 vystúpila na Zjazde slovenských spisovateľov s diskusným príspevkom, v ktorom sa zastala slovenských spisovateľov, ktorí nemohli vtedy publikovať. Za tento príspevok bola vylúčená zo Zväzu. Napriek tomu je ďalej literárne činná. V posledných rokoch napísala "Lukavické zápisky", ktoré v najbližšom čase vyjdú v zahraničí.

"Hodina v Banskej Bystrici" bola publikovaná v samizdatovom časopise "Obsah", ktorý rediguje L. Vaculík.

K o m e n t u j e m e

V dňoch 13. 14. a 17. júna 1988 sa konal v Banskej Bystrici na Krajskom súde proces proti 52. ročnému náboženskému aktivistovi Ivanovi Polanskému z Novej Dubnice. Predseda senátu bol Dr. Arnošt Škorpil, krajský prokurátor Dr. Mikušinec, obhajca Dr. Čendula. Ivan Polanský bol obžalovaný z podvracania republiky a odsúdený na 4 roky väzenia nepodmienečne. Trestný čin mal spáchať rozmnožovaním samizdatových publikácií Výber, Serafínsky svet a Historický zápisník I,II. Dôraz bol kladený na obidva Historické zápisníky, ktoré pojednávali o A. Hlinkovi a Dr. J. Tisovi.

Proces s Polanským prebiehal "korektne". Bola daná k dispozícii najväčšia pojednávacia sieň, aby sa každý mohol zúčastniť. Keď predseda senátu začal neskôr, tak sa ospravedlnil, na pojednávaní bolo vidieť iba málo "neznámych" mužov.

Zmena nastala až pred vynesením rozsudku v piatok 17.6. o 14.00 hod. Odrazu bolo vidno na chodbe väčší počet "neznámych". Zrejme, keby po vynesení rozsudku došlo k problémom.

Publikovaním Zápisníkov o Tisovi a Hlinkovi mal obžalovaný nabádať najmä mladých ľudí k fašizmu, hoci obhajoba prečítala zo zápisníkov state, ktoré boli priamo zamerané proti fašizmu.

Keď som sa prechádzal po chodbe Krajského súdu v Banskej Bystrici v prestávkach pojednávania, uvedomil som si, že tu existuje veľmi naliehava tzv. slovenský problém.

Je to problém dejín slovenského národa v 20. storočí, najmä počas 2. svetovej vojny. Kedykoľvek sa po 2. sv. vojne medzi Slováckmi a najmä katolíckmi začalo dávať niečo do pohybu, vždy to bolo označené za podnecovanie a obnovovanie klérofašizmu. Aj v najnovšej histórii. Keď prebiehala v Bratislave proces proti Babinský a spol. /prokurátor Mikušinec bol tiež v tomto procese a dostal pokarhanie./, tak to nebol klérofašizmus. Keď prebiehala podpisová akcia za 31 bodov resp. keď bola v Bratislave manifestácia, to bolo označené hneď za obnovovanie klérofašizmu.

Stojí pred nami problém, pozrieť sa pokojne a nestranne na svoju poslednú históriu. Treba vedieť, čo bolo ~~ok~~ dobré, treba vedieť, čo bolo dobré. Treba, aby sme sami poznávali túto pravdu, aby nebolo možné nám ju stále jednostranne podávať.

I. Polanský prvý porušil toto mlčanie nad našou nedávnou históriou. Patrí mu zato naša úcta. Či to urobil na odbornej úrovni, je problém historický a nie trestný. Ivan Polanský pochopil, že bez preskúmania tohto obdobia nemožno kráčať ďalej. Naša úcta patrí aj jeho manželke, ktorá spolu s deťmi hrdinsky nesie jeho osud. Budeme sa modliť, aby Pán Boh dal aj jemu, aj jeho rodine silu, znášať svoj údel!

- d -

Pozn. redakcie: Dňa 13. 7. 1988 odoslal Anton Selecký /Bratislava/ prezidentovi ČSSR petíciu požadujúcu zastavenie trestného stíhania Ivana Polanského. Petíciu podpísalo 3968 občanov.

Mariánske pútnické miesta
na Slovensku - 4. časť

Kostol Matky Božej na Kalvárii v Nitre

Miesto celoslovenského ukončenia Mariánskeho roku - nitriansky kalvársky kostol - je menej známe. Podrobné informácie o ňom prinášame v nasledujúcom článku, ktorý sa zaraďuje do nášho seriálu o mariánskych pútnických miestach na Slovensku.

Kalvársky kopec v Nitre má na vrcholci výškový bod 213 m nadmorskej výšky. Stredoveké listinné nápisy volajú tento vápencový masív, ktorý je ako iz-olované predhorie Zobora - ako "Mons viridis Campi", čo znamená "Vrch zelenej planiny". Vo viacerých listinách Nitrianskej kapituly je kopec zapísaný ako Skalka /po maďarsky Kövesd/.

Toto predhorie Zoborského masívu je na pravom brehu rieky Nitry a má dva skalnaté chrbáty. Juhovýchodný breh sa vďá Stračí vrch, ale nazývali ho aj Malá Skalka. Na jeho východnom brehu bola už v stredoveku vinohradnícka horská obec nitrianskych mešťanov, ktorí boli prvými farníkmi kostola Božej Matky. Severozápadný vápencový skalnatý masív sa nedá obrábať a má v sebe jaskynné útvary. Jednu takúto vonkajšiu jaskyňu prekne prerobili na kaplnku lurskej Panny Márie a posvätili ju 1. júna 1913.

Ako prvá stavba na kalvárskom kopci bol románsky kostol Matky Božej, listinne doložený už v r. 1248, preto ho volali aj Mariánsky vrch /Mariahegy/, alebo "Vrch Matky Božej". Odkeď v 18.stor. tu postavili krížovú cestu, ho nazývajú Kalvársky vrch. Od r. 1918 je aj úradne zapísaný ako Kalvária.

O založení kostola Matky Božej na Kalvárii nemáme presné údaje. Okrem vatikánskeho daňového záznamu z r. 1332 - 1337, ktorý spomína tento kostol medzi farskými kostolmi, je záznam v Prayovom kodexe, kde sa píše o vysviacke kostola Matky Božej nitrianskym biskupom Jakobom v r. 1230. Otvorenou otázkou ostáva, či tento záznam hovorí o kostole postavenom na Kalvárii, alebo na inom mieste, mimo múrov mesta.

Počas tatárskeho plienenia počet duchovenstva v Nitrianskej diecéze značne upadol. Za biskupa Adama II. /okolo r.1242/ prichádzajú do Nitry prví františkáni a zakladajú tu svoj prvý kláštor, mimo hradieb mesta na vršku B.M.V.de Kövesd.

Treba pripomenúť, že kostol matky Božej nebol filiálnym kostolom dolnomestskej fary, ako je tomu dnes, ale vo svojej mnohostrannej existencii patril vždy pod správu nitrianskej kapituly.

Ďalšia zmienka o kostole je v listine nitrianskej kapituly z r.1506. Kanonic-ká vizitácia biskupa Jána Telegdiho z r.1620 ho spomína takto: "Nad oltárom je umiestnený nevelký zázračný obraz Matky Božej". Knieža Pavel Esterházy vo svojej knihe z r.1696 píše: "Nedaleko mesta Nitry stojí kostol Panny Márie, už vyše 200 rokov, kde mnohí chorí nachádzajú uzdravenie".

Kostol pôvodne románskeho slohu bol neskôr barokovo upravený a postupne pri obnovách menil svoju tvárnosť. Keďže stál mimo hradieb mesta, bol často zničený. Prestavby a obnovy kostola sa spomínajú v listinách v týchto rokoch: 1606, 1696, 1723, 1765, 1878, 1935, 1948, 1970.

V r.1765 - 1766 pri generálnej obnove kostola Matky Božej a po postavení prízemného kláštora pre prísnu reholu Nazarénov, za biskupa Jána Gustíniho, pravdepodobne postavili aj prvú krížovú cestu. Nazaráni sa na tomto mieste dlho nezdržali /pochádzali zo Španielska a ťažko znášali studenú klímu; inde v historických prameňoch sa uvádza, že nemali cirkevné schválenie z Ríma./

Po ich odchode v kláštore bývali diecézni kňazi na dôchodku, ktorí vypomáhali v pastoračnej práci pri pútiach.

Mariánske púte k nitrianskej Matke Božej bývali už na začiatku 18.storočia, najmä po reštaurovaní kostola a v r.1723-1728 za biskupa Ladislava Adama Erdödyho.

Od r. 1766 bývali votívne púte mariánskych mešťanov na Kalváriu, k tejto povinnosti ich zaviazal biskup Ján Gustíni v listine z 29.12.1765 za prejavenu dobroprajnosť voči mestu Nitre a mešťanom. Zaviazal tak celý mestský senát, mestského farára a mešťanov i cechy konať každoročne oficiálnu mestskú púť 15. augusta formou procesie z mesta na Kalváriu k Matke Božej. V tomto dni sa liturgicky slávi Nanebovzatie Panny Márie.

Pôdorys chrámu má podobu kríža. Hlavný oltár pochádza z r.1695. /nové vybavenie oltára je z r.1987/. Vežu nechal postaviť a dva zvonky uliatiť nitriansky mešťan Lukáš Brezovič /ričník 1731-1747/. Nad oltárom je položená vzácna umelecká pamiatka, drevorezba Piety, vysoká 112 cm, ktorá bola posledne reštaurovaná r.1970 v Prahe.

Kláštorná budova bola v r.1876 prefasádovaná v neorománskom slohu a v r.1925 zväčšená o jedno poschodie. Nitriansky biskup Dr.Karol Kmeťko sem v r.1925 povolal Spoločnosť Božieho Slova /verbistov/. Čiastka chovancov sa sem prisťahovala už v r.1925 z Močenku pri Nitre /Sládečkovce/. Tí potom v Nitre študovali na štátnom gymnáziu. Ani zväčšený kláštor nestačil pre vtedajšie potreby rastúcich povolání; preto v r.1927 z milodarov veriacich sa začal stavať ústredný misijný ústav vedľa starobylého kláštora. Tento objekt projektoval architekt Milan Harminc; postavil ho Ján Tomashek.

Misijný dom vystavila Spoločnosť Božieho Slova spolu s misijnou horlivosťou a obetavosťou slovenského národa a početných misijných priateľov zo zahraničia za 18 mesiacov. Misijný dom bol odovzdaný do používania v novembri 1928 a slúžil misijným účelom až do r.1950, kedy misionári museli odtiaľto odísť. Tu boli vychovávaní prví misijní kňazi a bratia, ktorí odišli do zámoria šíriť kresťanskú vieru.

V roku 1975 pri rekonštrukcii námestia pred mestským domom bol sem premiestnený stĺp, ktorý dal zhotoviť biskup Roškovani v r. 1882 miesto rozpadávajúceho pieskovcového stĺpu Panny Márie, postaveného mešťanmi v r. 1740, z vďačnosti za skončenie morovej epidémie. Na trávnaťom priestore pred kostolom je socha sv. Anny z r. 1745

Od kostola až po vrchol Kalvárie je postavených 12 kaplniek, zastavení krížovej cesty. V rade jej staníc ako dvanásť sú tri kamenné kríže; na prostredom je ukrižovaný Spasiteľ a pri ňom po bokoch sú kríže s lotrami. Ako štrnásť stanice je veľmi stará kaplnka Božieho hrobu.

Historické zápisy potvrdzujú existenciu krížovej cesty na Kalvárii už v druhej polovici 18.storočia. Potvrdzuje to aj zápis z kanonickej vizitácie nitrianskej katedrály z r.1828. Svedčia o tom aj ďalšie údaje. V r. 1843 kanonik Andrej Mészáros ako správca kostola Matky Božej vo svojom liste žiada o opravu kaplnky svätého Kríža na vrchu Kalvárie. Zvlášť významný je údaj slávneho slovenského národovedca, kanonika Juraja Tvrdeho, ktorý ako správca kostola napísal 30.4.1854 list adresovaný biskupskému úradu v Nitre, v ktorom žiada opraviť "prastaré" kaplnky krížovej cesty.

Po r.1765 zostal na Kalvárii zatiaľ jediný známy pamätník ako zvyšok z tejto prvej krížovej cesty. Je to vzácny umelecký kamenný reliéf, výjav z tretieho zastavenia krížovej cesty, ktorý je od r.1932 zamurovaný na vonkajšom polnom oltári, nad menzou oltára na východnom múre kostola.

Na reštaurovanie kostola Matky Božej v r.1878 sa podujal vzácny "mariánsky ctiteľ" a vtedajší nitriansky biskup Augustín Roškovani. Na generálnu opravu venoval 30 tisíc zlatých. Reštauračné práce v kostole vykonal významný umelec a staviteľ František Storno. Mramorová tabuľa na múre evanjeliovej strany kostola nám pripomína, že posviacka obnoveného kostola bola r. 1787. Biskup Roškovani venoval tiež peniaze na zakúpenie polychromovaných reliéfov pre dvanásť staníc obnovennej krížovej cesty.

Viacfarebné reliéfy bol osobne objednať v Mníchove /NSR/ správca kostola Alojz Kotešovský. Po opravách kaplniek ako aj po oprave krížov a kaplnky Božieho hrobu bola krížová cesta slávnostne posvätená 8.11.1885 guardiánom františkánskeho kostola p. Ananiášom Pelčarským.

Pri tejto príležitosti spomenieme aj históriu troch kamenných krížov, čo stáli na vrchole Kalvárie už pred r.1885. Pod Kristovým krížom boli sochy Panny Márie a sv. Jána apoštola. Okolo r.1860 vymenili tieto sochy a Kristov kamenný korpus zamienili na železný. V r.1911 bola táto socha devastovaná, podobne aj korpusy lotrov. Po zničení korpusov na kríži v kameňolome na Kalvárii bol tak silný odstrel kameňa, že výbuch polámal aj kríž. Preto sochár Július Bártfay a nová umelecká dielňa Juhariho v Nitre vykresali umelecké sochy a kríže.

Na samotnom vrchu je stará kaplnka, ktorú v dávnych dobách používali aj ako strážnu vežu. V r.1798 bol v starej kaplnke uskladnený pušný prach.

Patrocínium tejto kaplnky je v zápisoch premenlivé. Andrej Mészáros spomína v r.1843, že víchor strhol strechu kaplnke Svätého Kríža. V schématicizme z r.1828 sa spomína kaplnka Ježišovho hrobu a vr.1882-1883 ako kaplnka Pánovho hrobu. Aj v novších časoch sa uvádza ako kaplnka sv. Kríža ale aj Božieho hrobu. Kaplnka vyhorela r.1933, keď do nej udrél blesk. Je vzácnym stavebným, chráneným objektom aj starobylým pamätníkom. Ide o murovanú šesťhrannú stavbu v hornej časti so zúženou vežičkou a šindlovou strechou. Vo vnútri je oltár Božieho hrobu s dreveným korpusom mŕtveho Spasiteľa.

Celý areál krížovej cesty bol znovu obnovený a reštaurovaný veriacimi z okolia kostola Matky Božej na Kalvárii v r.1982-1985 pod vedením duchovného správcu Františka Rábeka, farára v Drážovciach. Rovnako aj interiér kostola v posledných rokoch mení svoju pôvodnú tvárnosť mnohými zmenami.

L i t e r a t ú r a :

- Dejiny biskupstva Nitrianskeho, str.139-140, Trnava, 1933
Jozef Kompánek: Nitra /Zápis o Mníšskej ulici, str.71/, Ružomberok, 1895
Kapitoly z dejín Nitry /str.35-40/, Nitra 1963
Pavol Takáč: Život a kultúra mesta Nitry, 1981, "Ulica, po ktorej kráčaš"
Pavol Takáč: K dejinám storočnej krížovej cesty 1885-1985 pri Kostole Matky Božej na Kalvárii /nepubl./ Nitra, 1985

- j -

Š t y r i v ý r o č i a r e h o l e N O T R E D A M E

Tí, čo iných vyučujú spravodlivosti, budú sa skvieť ako hviezdy na nebi

Boh uskutočňuje svoje plány, rozličnými spôsobmi. Páter Peter Fouier vycítil najväčšiu potrebu svojho storočia. Ako žiak slávnej univerzity v Pont-a-Mousson vedel, že treba začať dobrou katolíckou výchovou detí a k tomu sú potrebné katolícke učiteľské sily.

16. storoči vo Francúzsku bolo pre Cirkev ťažkým obdobím. Farských a kláštorných škôl bolo málo a veľa detí rástlo bez školskej výchovy. Hoci Cirkev už na III. lateránskom sneme r.1179 nariadila, aby každý katedrálly kostol vydržoval aspoň jedného učiteľa, ktorý mal bezplatne vyučovať chudobných žiakov, toto sa často ponechávalo len na iniciatívu kňazov.

Prezieravý duch sv.Petra Fouríra bol nadchnutý ideou nádherného diela, ktoré uskutočnil neskôr - o 100 rokov - blahoslavený Ján de La Salle, zakladateľ školských bratov. Sv.Petrovi sa podarilo získať niekoľko dievčat, ktoré sa zasvätili Bohu a založil vyučovaciu reholu učiteliek, u ktorých bola prvá sestra Alix de Clerc. Neoficiálne založenie tejto rehole sa dátuje na sviatok sv.Sebastiana-20.1.1598. Zakladateľka - blahoslavená Alexia bola ženou hlbokého mlčania a veľkého spojenia s Bohom ovocie tohto spojenia bola "jednota a láska".

Sestry Notre Dame otvorili prvú dievčenskú školu v r.1599 v Mattaincourt, kde sa vzdelávali a vychovávali dievčatá. Samé žili veľmi jednoducho a chudobne, cvičili sa v poníženosti, v poslušnosti a tohto ducha odovzdávali mladým dievčatám, ktoré viedli k osobitnej úcte našej nebeskej Matky. Dielo postupne vzrastala, takže po smrti matky Alexie r.1622 mala spoločnosť už 13 domov a po smrti zakladateľa sv. Petra Fourierra r.1640 už 48 kláštorov.

Prvé schválenie ako Spoločnosti sa dostalo od kardinála Lotrinska, ktorý ju svojím úradným rozhodnutím schválil aj ako legát Svätej Stolice. Nová spoločnosť dostala názov: Reholá regulovaných kanonisiiek sv.Augustína kongregácia Notre Dame. Úradne potvrdená bola na sviatok Nepoškvrneného počatia Panny Márie v Kongregácii Notre Dame 8.12.1603.

Pápež Pavol V. vydal prvé breva /úradný spis/ 1.februára 1615, ktorým schválil spoločnosť, ale o vyučovaní sa nezmienal a tento dôležitý sľub reholníck nepotvrdil. Tento sa dostal do bully pápeža Urbana VIII., ktorý vydal listinu 8.8.1628, kde slávnostne schválil reholu a jej členkám udelil názov: Reholné kanonické sestry sv.Augustína rehole Notre Dame. Reholné pravidlá napísal sám zakladateľ, ktorého životným heslom bolo: "Nikomú neškodiť, všetkým osožiť."

Spiritualita kongregácie Notre Dame je mariánska /čl.69,70/ V nasledovaní Krista je sestram vzorom Panna Mária, Matka Cirkvi a ochrankyňa kongregácie. Ako ona, aj jej členky sa usilujú, aby Kristus rástol v nich a zároveň aj v ich blízkych /čl.5 Stanov/. Panna Mária je i vzorom zasvätenej čistoty /čl.19,20/, poslušnosti /čl.44/ a apoštolská činnosť je zverená pod ochranu Panny Márie /čl.82/.

Kongregácia reholných sestier Notre Dame našla svoje pôsobenie aj na území našej republiky a hlavne Slovenska. Jej vplyv sa šírila z Bavorska, kde sestry účinkovali od r.1734. P.Gabriel Schneider /1812-1876/ považovaný za "spoluzakladateľa" priviedol toto dielo "chudobných školských sestier de Notre Dame" do Čiech r.1853. V r.1919 začali účinkovať aj na Slovensku. Najprv to bol Kláštor pod Znievom, Nové mesto nad Váhom, Trenčín, Topoľčany. V r.1939 bola zriadená samostatná slovenská provincia a sestry pôsobili prevažne na školách. V r.1950 ich stihol podobný osud ako ostatných reholníkov - bolo zrušené ich verejné účinkovanie, nastúpili do výroby. Až po r.1968 oživilo svoje účinkovanie, ale už iba v ÚSS, v Charitných domoch /Piešťany, Beckov/ a v arcibiskupskom úrade v Trnave.

V r.1988 uplynie 390 rokov od neoficiálneho založenia Kongregácie a 360 rokov od cirkevného schválenia rehole. V r.1989 Spoločnosť oslávi svoje 70. výročie účinkovania na Slovensku a 50. výročie založenia svojej provincie na Slovensku.

Pamätajte na nich v našich modlitbách!

Lit.: Blahoslavená Alix le Clerc - spoluzakladateľka rádu Regulovaných kanonisiiek sv.Augustína, kongregácia Notre Dame

Z franc.orig. preložili a upravili členky rádu. Vydala reholá Notre Dame, Bratislava 1947

S e b a r e a l i z á c i a

/Recenzia/

Každá epocha v dejinách mala svoj idol - píše americký psychológ A.Maslow v úvode svojej knihy "Psychológia bytia". Naša kultúra pod vplyvom idolov minulosti obdivovala gentlemana, udatného hrdinu z víťazných bojov, svätca, mystika, šikovného obchodníka, cestovateľa či vedca a teraz do pozornosti stavia nový ideál "seberealizovaného človeka". Vedci z oblasti psychológie ho charakterizujú ako človeka, ktorý naplno a tvorivým spôsobom využíva svoju energiu; ktorý koná spontánne a slobodne, vyžaruje dobrotu a lásku, je vyrovnaný so sebou i s ostatnými, vie sa presadiť a je plný života. Jedným zo správnych cieľov výchovy by mal byť celkový rozvoj človeka.

Autor študoval životopisy svätcov a géniov a tiež niektoré výrazné osobnosti súčasnej doby, ktoré sa vyznačujú svojou schopnosťou plnej seberealizácie, teda ľudí žijúcich z hĺbky svojich možností. Model produktívnych, plnohodnotných a šťastných ľudí nám predkladá ako hodný nasledovania s využitím svojich schopností a s vyjadrením svojej prirodzenosti.

Dokonalý rozvoj človeka predstavuje rozkvet vonkajších a vnútorných aspektov života, to znamená, že všetky ľudské činnosti sa majú rozvíjať súčasne so schopnosťou tešiť sa, vážiť si, obdivovať svet v jeho rozmanitosti a v súlade so splnením najhlbších duchovných túžob. To značí, že človek má zároveň potešenie, radosť zo všestranného využitia svojich duševných, telesných a citových schopností. Ideálom je, aby človek bol dokonalejší, rozhladenejší, súcitnejší, viac milujúci a produktívny.

Predstavitelia humanistickej psychológie na Západe veľmi detailne analyzujú stavy duševnej rozkolísanosti človeka i jeho životnej vitality. Tvrdia, že človek môže vydať zo seba oveľa viac, že využívame len malú časť svojich zdrojov, že jednotlivci súčasnosti žije hlboko pod svoje možnosti, nevyužíva a nerealizuje svoje schopnosti. Poukazujú na to, že ľudia sú zdeptaní a neslobodní civilizáciou /vplyvom masmédií, techniky/, ale aj ich samotným materiálnym zameraním a nedostatkom motivácie pre plnú realizáciu /nevedia, prečo by sa mali realizovať; pre koho by mali využiť svoje schopnosti .../.

Po stáročia človek má problém so svojim sebavyjadrením. Nemecký dramatik Hebbel to vyjadril slovami: "Ten človek, čo sa zo mňa stal, len smutne kýva na pozdrav tomu človeku, ktorý zo mňa mohol byť." Je to tragické prehlásenie o sebe, pramení z potláčania vlastných túžob, potrieb, hodnôt, postojov a ideálov.

Výskumy A.Maslowa v uvedenej publikácii hovoria o tom, že každý človek má svoj vlastný zdroj seberealizácie, ktoré individuálne rozvíja a svojsky vyjadruje. Tendencia rásť je vlastná každému normálnemu biologickému organizmu. Aj vlastnosti duševného rastu, ako je tvorivosť, spontánnosť, schopnosť milovať, túžiť po pravde, sú vrodené, prichádzajú s nami na svet tak ako naše telo, zmysly, rozum domáhajú sa svojho uplatnenia /uvážme, ako napr. dieťa sa snaží presadiť, ale jeho rodič, učiteľ, vychovávateľ či iný z jeho sociálneho prostredia nepodporí tento vzrast, skôr ho potlačuje alebo mu bráni sebavyjadriť sa, prípadne žiada aby sa neprejavoval .../.

Jednoducho človek má v sebe potrebu a tendenciu rásť a to tak, aby sa seberealizoval, uplatnil a to rozličným spôsobom /aj deštruktívnym, ak nemá dostatok tvorivých vzorov, alebo ak sa nepodporuje smerom k pozitívnemu rastu/.

Väčšina ľudí má túžbu, nádej, snahu, ale nikdy ju neuskutoční, lebo nemá odvalu a výdrž. Autor konštatuje, že len jeden zo 100 či 200 ľudí dosiahol stav seberealizácie, hoc ho mohli dosiahnuť aj ostatní. Publikácia nedáva návod, ako dosiahnuť sebaopoznanie a sebazdokonalenie, teda méty pre väčšinu ľudí vzdialené.

Z definície ideálu či "normy" osobnosti uvádza tieto jej atribúty:

- vedieť jasne a intenzívne vnímať okolité udalosti /zaujímať sa o okolie a neskreslovať objektívnu realitu/,
- byť otvorený voči novým zážitkom, vedieť si vážiť ľudí, ich hodnoty,
- vedieť byť spontánny, expresívny, čulý voči spoločnosti, konať bez predsudkov, neuzatvárať sa do seba,
- mať odolnosť voči vonkajším vplyvom /vedieť sa s nimi vyrovnáť, vedieť im odolávať, tvorivo ich spracovať/,
- mať pocit pevného "ja", čo je podstatou jedinečnosti a integrovanosti osobnosti,
- vedieť byť odpútaný od materiálnych vecí, vedieť byť objektívny, nezaujatý,
- mať nadhľad, t.j. istú schopnosť presiahnuť rozumové a zmyslové vnímanie,
- mať dobrú manuálnu zručnosť, a praktickú schopnosť spájať abstraktné s konkrétnym,
- mať schopnosť milovať ľudí, mať ich rád s preukázaním bezprostredných medziľudských vzťahov a komunikačných schopností v spoločnosti, vedieť aj pozitívne zasahovať,
- mať demokratický prístup ku všetkým, byť tolerantný a rešpektovať iných.

Autor ako psychológ hľadá psychologické cesty k rozvoju osobnosti a vyhýba sa duchovným či náboženským interpretáciám. Odporúča meditácie na spôsob joginských cvičení, ktoré odpútavajú myseľ i človeka od všetkého zbytočného. Uvádza, že ľudia, ktorí sa venovali transcendentálnym meditáciám sa vyznačovali vysokým stupňom hore spomenutých kvalít "zdravého človeka" a okrem toho nadobúdajú aj ďalšie kvality : radosť zo života, šťastie, dôveru v svoje sily, prekonanie stresov a problémov, odklon od materiálnej motivácie, stratu nevraživosti, krutosti, posilnenie kladných citov /nežnosť, jemné správanie, súcit/.

- j -

S e d m o h r a d s k é S . O . S .

Podľa oficiálnej rumunskej tlače vodca Ceaucescu začína na jeseň tohto roku realizovať svoj najnovší gigantický plán, takzvané agrárnokomplexné centralizovanie. Z dvanásť tisíc rumunských dedín zmizne z povrchu zemskeho osem tisíc, a namiesto nich sa vybuduje 500 agrárno-priemyslových komplexov. Likvidáciou dedín sa má vraj získať viac úrodnej pôdy pre rumunské poľnohospodárstvo, urýchliť jeho rozvoj a vyrovnáť rozdiely medzi mestami a dedinami, ako aj medzi rôznymi národnosťami.

V rámci tejto politiky buldozérovi budú okrem obytných domov zrušané kostoly, cintoríny, historické a kultúrne pamiatky. Značná časť dedín sa nachádza na území zväčša katolíckeho Sedmohradska, kde okrem maďarskej menšiny /oficiálne 2,5 milióna, čo je najväčšia národnostná menšina/ žijú aj iné národnosti, ako Nemci a rôzni Slovania, medzi nimi aj Slováci. Tento krok je vyvrcholením politiky rumunskej vlády zamierenej proti svojim národnostným menšinám.

Vo veľkých priemyslových gettách, kam budú ľudia nedobrovolne vysídlení, stratia svojráznu kultúru, historické tradície a svoju poslednú ochrannú baštu - katolícku vieru. Búranie kostolov dobre zapadá do Ceaucescovej politiky, vedenej proti viere, proti Cirkvi. Likvidáciou cintorínov sa zničia historické znaky, ktoré svedčili o tom, kto býval na tejto zemi v minulosti.

Za Ceaucescovej vlády Sedmohradsko, ktoré sa dovtedy pokladalo za Švajčiarsko východnej Európy, upadlo z hľadiska hospodárskeho i morálneho na úroveň tretieho sveta. Sedmohradsko spolu s celým Rumunskom trpí hladom, o čom svedčí vlna utečencov

smerujúca v posledných rokoch do Maďarska. Za posledné dva roky ich Maďarsko pri-
chýlilo 15-20 000, ale pri likvidácii dedín sa dá očakávať, že počet utečencov bu-
de značne stúpať. Maďarsko však nemá možnosti ďalších utečencov prijať a tak vy-
riešiť problém rumunskej politiky.

Hriechy, ktoré sa tu páchajú na ľuďoch, nie sú len hriechmi proti Maďarom,
Rumunom a iným národnostiam, ale proti celej ľudskej spoločnosti. Tieto protihumá-
nne opatrenia, ktoré už doteraz majú na svedomí veľký počet obetí, nemožno pokla-
dať za vnútorné záležitosti rumunského vodcu.

Odvolávame sa na svedomie všetkých ľudí a kričíme o pomoc: S. O. S! Toto leto
má byť posledným letom na smrť odsúdených dedín. Nech sa turisti z celého sveta
zhromaždia do Rumunska, aby videli, ako žijú ľudia, ktorí musia trpieť politiku
protihumánneho barbarizmu na konci 20. storočia v Európe. Táto medzinárodná prítom-
nosť dá izolovaným obyvateľom rumunských dedín na vedomie, že svet o nich vie, že
je s nimi solidárny, a hádam pomôže predĺžiť aj život týchto dedín. Nech každý člo-
vek a každé spoločenstvo protestuje podľa svojich možností proti tomuto bezpráviu,
nech sa šíria pravdivé informácie o tejto situácii. Naša spoločná akcia možno ešte
v poslednej chvíli zachráni život Sedmohradčanom, ktorých začali presídľovať do ta-
kých barakov, kde nie je ani voda, ani kúrenie.

V poslednej hodine celé Sedmohradsko volá S. O. S.

D o č k á m e s a i m y ?

Predseda sovietskej Komisie pre medzinárodnú spoluprácu v humanitárnych
otázkach a ľudských právach Fjodor Burlackij poskytol rozhovor časopisu NOVOJE
VREMIA, v ktorom sa dotkol otázky prenasledovania z náboženských dôvodov. V rozho-
vore doslova uvádza :

"Rozhodli sme sa, že naša organizácia sa obráti na prezídium Najvyššieho so-
vietu ZSSR s návrhom amnestovať všetky väznené osoby, ktoré boli odsúdené podľa
paragrafov súvisiacich s vykonávaním náboženských obradov. Táto akcia by mala ob-
rovskú odozvu na celom svete, zvlášť teraz, v roku, kedy sa slávil tisícročie
kresťanstva na Rusi. Ide samozrejme nielen o príslušníkov pravoslávnej Cirkvi, ale
i všetkých ďalších náboženských vyznaní ... Domnievam sa, že je nutné vôbec vy-
lúčiť z nášho trestného zákonníka paragrafy tohoto typu".

+ + + + +

SEDEMBOLESTNÁ PANNA MÁRIA, PATRÓNKA SLOVENSKEHO NÁRODA, ORODUJ ZA NÁS